

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ

Μ. Σ. ΒΑΛΛΗΣ &amp; Δ. Π. ΑΛΒΑΝΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ

Ἐμπορικὴ Στοὰ Ἀρ. 7

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

## ΧΑΡΑΥΓΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ

(ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ)

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ:

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

"ΧΑΡΑΥΓΗΝ,"

ΜΥΤΙΛΗΝΗΝ

ΡΩΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

## Θ. Μ. ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΗ

Ὁ βίος του. Τὸ ἔργον του.

Ὁ μέγας αὐτὸς συγγραφεὺς τῆς χώρας τῶν Τσάρων ἐγεννήθη τὸ 1821. Ἡ ζωὴ του εἶνε γεμάτη ἀπὸ περιπετειᾶς, μαρτυρικῆ ζωῆ. Κατὰ τὸ 1848, τότε ποῦ ὁ Πῖος ΙΧ ἠθέλησε νὰ φέρῃ μεταρρυθμίσεις στὴν Ἰταλίαν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξέσπασαν αἱ ἐπαναστάσεις τοῦ Μιλάνου, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Νεαπόλεως καὶ τότε ἴσα ἔπῃραν δρόμο στὴν Γερμανίαν αἱ φιλελεύθεραι ἰδέαι καὶ ἠκολούθησαν αἱ ἐπαναστάσεις τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Βιέννης, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ ἀνεπτυγμέναι τάξεις στὴν Ρωσίαν καὶ μάλιστα ἡ μορφωμένη νεολαία ἐπηρεάσθη πολὺ ἀπὸ τὴν φιλελεύθερον κίνησιν τῆς Εὐρώπης καὶ ἤρχισε καὶ ἐκείνη νὰ διοργανώσεται καὶ νὰ ἐτοιμάζεται κρυφίως διὰ τὸν μέλλοντα μέγαν ἀγῶνα τῶν Ἰδεῶν.

Πρῶτα πρῶτα εἰς τὴν Πετρούπολιν καὶ τὴν Μόσχαν συνεστήθησαν μερικὰ Κέντρα ἀπὸ ἀνθρώπους ποῦ εἶχαν τὰς ἰδίας ἰδέας καὶ τὰς ἰδίας ἀρχὰς καὶ ἐσκόπευαν νὰ τὰς διαδώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ τοιαῦτα Κέντρα ἐλάμβανε μέρος καὶ ἐσύχναζε πυκνὰ ὁ Δοστογέβσκη, ποῦ εἶχε γίνῃ γνωστὸς στὸν κόσμον τῶν γραμμῶν ἀπὸ τὸ πρῶτόν του ἔργον «Οἱ πτωχοὶ ἀνθρώποι», ἔργον τὸ ὁποῖον ἔδειχνε τὸ τάλαντον τοῦ μέλλοντος μέγαν σοφοῦ συγγραφέως.

Ἡ ρωσικὴ ὀλιγαρχία βέβαια δὲν ἠμπόρεσε νὰ μείνῃ ἀπαθὴς πρὸ τῶν φιλελευθέρων Κέντρων, τὰ ὁποῖα μίαν ἡμέραν ἔξαφνα τὰ ἐκλείσε καὶ τὰ μέλη των τὰ ἔρριπεν εἰς τὰς φυλακάς. Μαζὶ μὲ ὄλους καὶ τὸν Δοστογέβσκη ἀλυσσοδεμένον, σὰν κοινὸν κακοῦργον, τὸν ἐξώρισε στὴν Σιβηρίαν ὅπου τὸν ἐκλείσαν εἰς τὰ κάτεργα μαζὶ μὲ ἄλλους διαφόρους ἐγκληματίας.

Ὁ φίλος του Μιλιούκοβ, θέλων νὰ δείξῃ τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ ποιητοῦ καταδίκου, λέγει εἰς ἓνα γράμμα του: «Τὴν ἡμέραν ποῦ ἐπρόκειτο νὰ τὸν στείλουν εἰς Σιβηρίαν, ἐπῆγα μὲ τὸν ἀδελφόν του νὰ τὸν ἴδω καὶ νὰ τὸν παρηγορήσω. Ὁ ἀδελφός του μόλις τὸν εἶδε ἀλυσσοδεμένον, εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἄρχισε νὰ κλαίῃ.

Τοῦ λέγει λοιπὸν τότε ὁ νεαρὸς σοφός: — Μὴν κλαῖς ἀδελφέ, στὸν τάφο δὲν μὲ πᾶνε, θὰ μὲ πᾶνε στὸ κάτεργο ὅπου βρίσκονται κι' ἄλλοι ἄνθρωποι σὰν καὶ μένα, ἴσως καὶ καλῆτεροι καὶ ἀξιώτεροι».

Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους σὰν ἱππότης ἐχαιρέτισε τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν φίλον του, καὶ πεζὸς μαζὶ μὲ ἄλλους κοινὸς κακοῦργους ἀλυσσοδεμένους, τριγυρισμένους ἀπὸ συνοδείαν στρατιωτικὴν, ἔφυγε διὰ τὴν παγωμένην ἐπαρχίαν τῶν ἐξορίστων. Ἡ σωκρατικὴ μεγαλοψυχία του, δὲν τὸν ἄφισε νὰ δείξῃ οὔτε τὸ παραμικρὸν σημεῖον δειλίας ἢ συγκινήσεως διὰ τὴν τετραετὴ καταδίκην του στὰς ἀλυσσαίδες μέσα στὸ «Νεκρόσπιτο», μέσα στὸν ἐπίγειον τάφον, μεταξὺ ἀνθρώπων διωγμένων μακρὰν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν διὰ διάφορα μέγαν ἐγκλήματα.

Τὴν ζωὴν του καὶ τὰς παρατηρήσεις του εἰς τὸ κάτεργον, τὰς ἐκθέτει ὁ μέγας καταδίκος μὲ τέχνην περισσὴν εἰς τὸ ἔργον του «Σημειώσεις ἀπὸ τὸ νεκρόσπιτο».

«Θυμοῦμαι, λέγει ὁ ἴδιος, πολὺ καλὰ ὅτι μόλις ἔκαμα τὸ πρῶτον βῆμα γιὰ τὴν καινούρια ζωὴν μου στὴν φυλακὴν, παρετήρησα μὲ ἐκπληξιν ὅτι τίποτε τὸ ἔκτακτον, τίποτε τὸ παράξενον καὶ τὸ ἀλλόκοτον δὲν παρουσίαζεν ἢ νέα μου κατοικία... μού φάνηκε ὅτι στὴν φυλακὴ ζῆ κανεὶς καλύτερα, ἐλαφρότερα, παρὰ ἔξω... Ἡ δουλειὰ τοῦ κατέργου δὲν μού φάνηκε καθόλου βαρεῖα καὶ μόνον κατόπιν παρετήρησα ὅτι τὸ βάρος τῆς δουλειᾶς τοῦ κατέργου δὲν ἔγκειται εἰς τὴν μεγάλην δυσκολίαν τῆς ἐργασίας, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι εἶναι ὑποχρεωτικὴ, εἰς τὸ ὅτι σοῦ τὴν ἐπιβάλλουν, εἶναι ἀναγκαστικὴ καὶ ὄχι θεληματικὴ, ἐλευθέρη». Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη ἐντύπωσις τοῦ Δοστογέβσκη ἀπὸ τὸ κάτεργόν του, ὅπου ἔκαμε τέσσαρα ἔτη, ἔπιασε σχέσεις καὶ φιλίας, καθὼς λέγει ὁ ἴδιος, μὲ πολλοὺς καὶ διαφόρους καταδίκους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔλεγαν καὶ ὠρισμένως τὸν παρεδέχοντο διὰ «καλὸν ἀνθρώπο»....

Ἀπὸ τὸ κάτεργο ἅμα βγήκε τὸν ἐπῆραν κατ' εὐθείαν στὸν στρατὸν τὸ 1854.

«Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς καταδίκης μου, λέγει ὁ ἴδιος, ἐσηκώθηκα πολὺ ἔνωρίς καὶ ἀρχισα νάποχαιρετῶ κατὰ σειράν ὅλους τοὺς συγκατοίκους μου εἰς τὸ νεκρόσπιτο. Ἐβλεπες, λέγει, χέρια κοκκαλιασμένα μὲ ρόζους στὶς παλάμες καὶ ὄλο νεῦρα, νὰ σφίγγουν τὰ ἰδικά μου καὶ νὰ μὲ ἀποχαιρετοῦν συγκινητικά. Μερικοὶ μοῦ ἔσφιγγαν τὰ χερίά μου ὅπως διόλου ἀδελφικά. Ἄλλοι πάλι μὲ ἐχαιροτοῦσαν μὲ ἀφέλειαν καὶ ἔννοιωθάν μέσα των ὅτι ἐγὼ σὲ λίγην ὥρα θὰ εἶμαι ἄλλος ἄνθρωπος, θὰ ὑπάγω νὰ εὔρω τοὺς φίλους μου, θὰ καθίσω πλάϊ των καὶ θὰ εἶμαι ἴσος μὲ ἐκείνους. Ἄλλοι μὲ ἔβλεπαν μὲ ζηλόφθονον μάτι καὶ ἄλλοι εἰς τὸν χαιρετισμὸν μου ἐγύριζαν τὲς πλάτες των...» Ἔτσι ἐτελείωσεν ἡ πρώτη καταδίκη τοῦ μάρτυρος καὶ ἤρχιζεν ἡ δευτέρα εἰς τὸν στρατόν, ὅπου εἶχε κάποιαν σχετικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἔγραφε γράμματα εἰς τὸν φίλον του Μάϊκοβ, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἔγραφε διὰ τὴν πατρίδα του ὅτι ἔχει μεγάλην ἱστορικὴν ἀποστολὴν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ θὰ λύσῃ τὰ κυριώτερα κοινωνικά καὶ πολιτικά ζητήματα ποῦ περιπλέκουν ὅλην τὴν Εὐρώπην: «Ἐγὼ, γράφει εἰς ἕνα του γράμμα, συμφωνῶ μὲ τὴν ἰδέαν σας ὅτι τὴν Εὐρώπην καὶ τὸν σκοπὸν τῆς θὰ τὸν φέρῃ εἰς τέλος ἡ Ρωσσία. Πρὸ πολλοῦ τὸ λέγω καὶ εἶμαι βέβαιος γι' αὐτό».

Ἀπὸ τὰ 1860 ἀρχίζει ἡ τακτικὴ συγγραφικὴ ἐργασία τοῦ μεγάλου σοφοῦ. Κατ' ἀρχὰς ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν τοῦ ἀδελφοῦ του «Ὁ χρόνος», τὸ μυθιστόρημα **«Τὸ ὄνειρο τοῦ θείου»**, κατόπιν ἄλλο, **«Τὸ χωριὸν Στεπάντσικοβ»** καὶ ἀργότερα ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερά του **«Ταπεινοὶ καὶ ὑβρισμένοι»**.

Τὰ ἔργα του αὐτά, καὶ πρὸ πάντων τὸ ἀριστούργημά του **«Σημειώσεις ἀπὸ τὸ νεκρόσπιτο»**, τὸν κατέστησαν δημοφιλεῖ καὶ διέδωσαν τὸ ὄνομά του εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου καὶ ἔφυγε κατόπιν χάριν τῆς ὑγείας του καὶ ἔγραψε τὸ δεύτερόν του ἀριστούργημα **«Ἐγκλημα καὶ τιμωρία»**. Κατόπιν τὸ 1871 ἐδημοσίευσεν ἄλλα τρία μυθιστορήματά του **«Τὰ δαιμόνια»**, **«Ὁ κουντός»** καὶ **«Ὁ αἰώνιος ἄνδρας»**. Τὸ τελευταῖον διακρίνεται διὰ τὴν βαθεῖαν ψυχολογίαν καὶ παρατηρητικότητά του.

Κατὰ τὸ 1873 ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ ἤρχισε νὰ ἐκδίδη εἰς μηνιαῖα φυλλάδια τὸ **«Ἡμερολόγιον τοῦ συγγραφέως»** μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐκθέτει τὰς ἰδέας καὶ τὰ ζητήματα ποῦ τὸν ἔτρωγαν καὶ τὸν ἐβασάνιζαν, ξηρὰ καὶ σκέτα ὅπως ἦσαν χωρὶς καλοῦπι καλλιτεχνικὸ, δημοσιογραφικὸ.

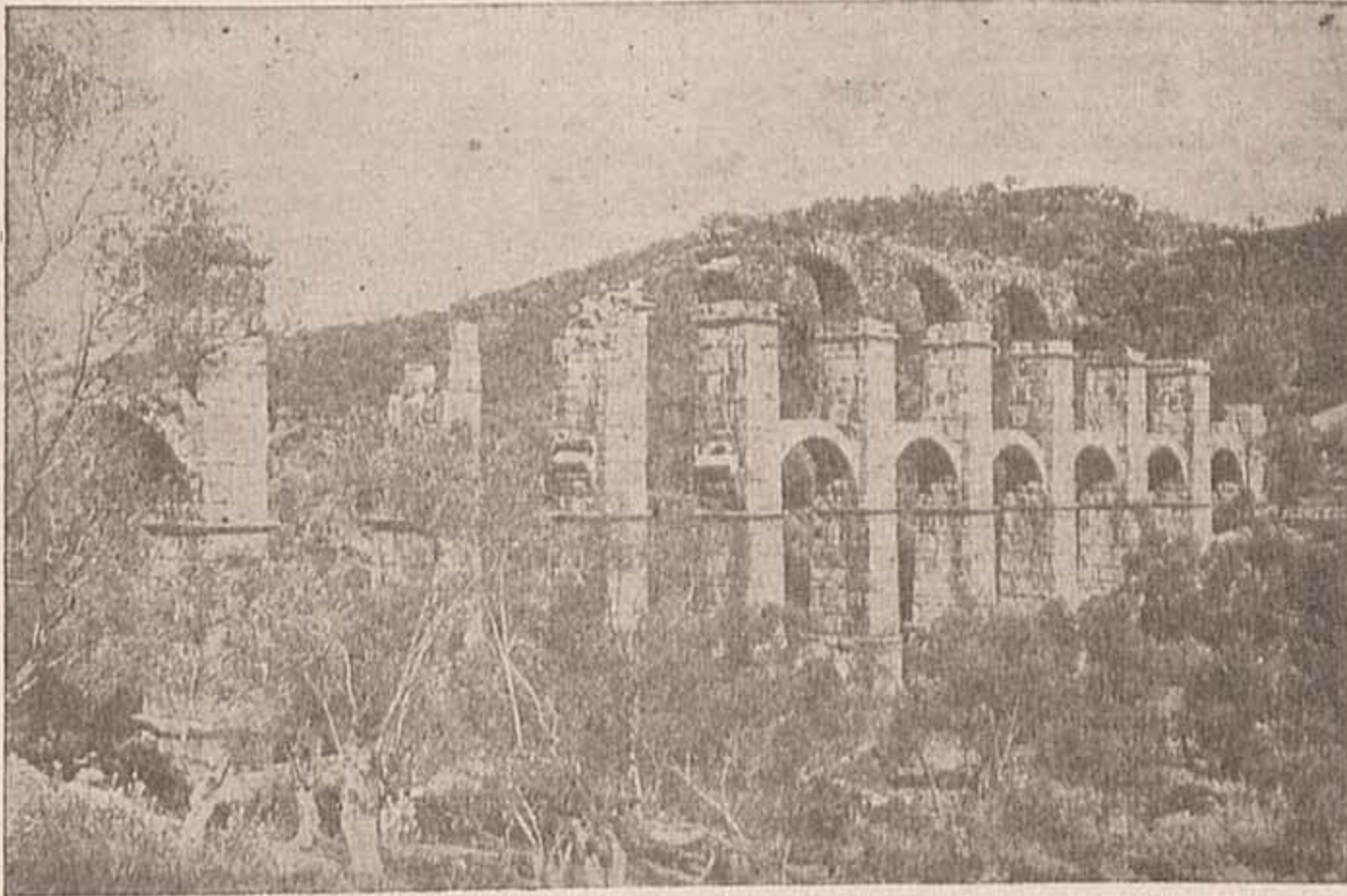
Τὸ 1875 ἐξέδωκε ἄλλο του μυθιστόρημα **«Ὁ ἔφηβος»** καὶ τὸ 1879 ἄλλο **«Οἱ ἀδελφοὶ Καραμάζωβ»** μέσα εἰς τὸ ὁποῖον καθὼς καὶ εἰς τὸ **«Τὰ δαιμόνια»** ψυχολογεῖ καὶ ζωγραφίζει δύο τύπους, ποῦ ἀντιπροσωπεύουν δύο ἰδέας: τὸν «μηδενισμὸν» καὶ τὰς «φιλελευθέρους ἰδέας τοῦ 1840». Εἰς τὰ ἔργα του ταῦτα ὁ συγγραφεὺς δείχνει συμπάθειαν εἰς τοὺς πρώτους καὶ μισεῖ τοὺς δευτέρους.

Εἰς ὅλα του τὰ ἔργα, ὁ μέγας αὐτὸς ἀνατόμος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τῶν ὁρμῶν τῆς, θέτει τὸ πρόβλημα τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀτόμου, ποῦ κατήντησε σήμερον θρησκευτικὸν πρόβλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς προσωπικότητος. Ἡ πάντοτε ἀνήσυχη, ἀκούραστη καὶ τρικυμισμένη ψυχὴ τοῦ Δοστογέβσκη σὰν θάλασσα πάντοτε φουρτουνιασμένη δὲν ἤξευρε ἡσυχίαν. Μὲ τὴν πραγματικότητά δὲν ἠμποροῦσε νὰ συμφωνήσῃ· ἐπαναστατοῦσε κατ' αὐτῆς. Τέλειος ἰδεαλιστῆς ἐκ φύσεως, ἔβλεπε τὴν ζωὴν σὰν ἕνα φοβερὸν ἀνεξήγητον πρόβλημα. «Ἐγὼ, λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του στὸ «Ἡμερολόγιόν του», εἶμαι ἀδιόρθωτος ἰδεαλιστῆς, ζητῶ τὰ ἄδύτα τῆς ψυχῆς, ἡ καρδιά μου τὰ διψᾷ, χωρὶς αὐτὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ ζήσω».

Κατὰ τὸ 1881 ἡ Ρωσσία ἔχανε ἕνα καύχημά της, μίαν δόξαν της, ἔσβυσε ἕνα ἀπὸ τὰ φωτεινότερα ἀστέρια της, ὁ μέγας κατάδικος τῆς Σιβηρίας, ὁ ἀθάνατος Θ. Δοστογέβσκη.

Ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν τὸ ἔργον τοῦ Δοστογέβσκη εἶνε δείγμα μιᾶς δυνατῆς, λεπτῆς, παρατηρητικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἀναλύσεως καὶ ἐνὸς βαθέως εἰλικρινοῦς αἰσθηματος. Ὁ Δοστογέβσκη, λέγει ὁ κριτικὸς Μορόζοβ, δὲν ἦτο οὔτε ἠμποροῦσε κατὰ τὴν φύσιν του νὰ εἶναι ὑποκειμενικὸς συγγραφεὺς. Ἐδοκίμασεν, ὑπέφερε καὶ ἠσθάνθη πολλὰ εἰς τὴν ζωὴν του, ὥστε νὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἐπιδοθῇ κατόπιν εἰς ἕνα ἔργον ἡσυχον δημιουργικόν. Εἰς τοὺς ἠρωτάς του φέρεται μὲ πάθος, νευρικά σὰν νὰ ἔχη ψύχωση. Εἶναι ὡς νὰ ζῆ ὁ ἴδιος τὴν ζωὴν ἐκείνων, χαίρεται μὲ τὰς σκοτεινὰς χαρὰς των, χύνει τὰ πικρὰ δάκρυά των, βασανίζεται μὲ τὰς ψυχικὰς των ταραχὰς καὶ τὰ πάθη των, καὶ καθὼς παρατηρεῖ ὁ σοφὸς κριτικὸς Δομπρολιούμποβ, παντοῦ ἀκόμη καὶ εἰς τὰ λησμονημένα, τὰ ἀπόκληρα, τὰ πεσμένα ἠθικῶς καὶ παραμορφωμένα εἰς τὴν ζωὴν πλάσματα, ζητεῖ καὶ εὐρίσκει μίαν ζωντανὴν ψυχὴν, μίαν εἰκόνα, ἕνα ὁμοίωμα τῆς αἰωνίας ἀληθείας. Ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας, ἀναζήτησις μὲ πάθος, ἀνήσυχη, ἀκράτητη, γεμάτη ἀπὸ βάσανα καὶ ἀμφιβολίας, ἡ προσπάθεια νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὸ ἰδανικὸν ποῦ θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ὁδηγὸς καὶ Ἄρχὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἰδοὺ τί εἶναι τὸ ἐσωτερικὸν περιεχόμενον ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ μεγάλου τούτου συγγραφέως, ζωῆς γεμάτης ἀπὸ στερήσεις, πόνους, καὶ βάσανα, ζωῆς ποῦ ἔστησε τακτικὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς θλίψεως. Τὰ χρόνια τῆς ἐξορίας καὶ τῆς δυστυχίας του δὲν ἦτο δυνατόν βεβαίως παρὰ νὰ τοῦ ἀφίσουν ἴχνη βαθεῖα, ἀνεξάλειπτα, ποῦ ἐπηρέασαν ὄλο του τὸ ἔργον. Τὸ ζωγράπισμα τῶν ἀρρωστημένων ἐκδηλώσεων τῆς ρωσικῆς ζωῆς, τῶν ἠθικῶς διεστραμμένων φύσεων, τῶν δυνατῶν ἀλλὰ παραστρατημένων ἀπὸ τὰς συνθήκας τοῦ βίου, ἡ προσπάθεια νὰ ἀποκαλύψῃ τὰ βαθύτερα μυστήρια τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας τῶν τοιούτων, ἰδοὺ τὸ πρόβλημα ποῦ ἔθεσε ἐνώπιόν του ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Νεκρόσπιτου»,

## ΜΥΤΙΛΗΝΑΪΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ



Τὸ ἐν Μόρια Ὑδραγωγεῖον.

τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον ἠμποροῦμεν νὰ διαιρέσωμεν εἰς τέσσαρας βαθμίδας : α'. «Οἱ φτωχοὶ ἄνθρωποι», β'. «Τὸ νεκρόσπιτο», γ'. «Ἐγκλημα καὶ τιμωρία» καὶ δ'. τὸ «Ἡμερολόγιόν» του.

Εἰς τὰ ἔργα του αὐτὰ βλέπομεν ἓνα κομπολόγι ἀπὸ κακούργους διαφόρους, μισότρολλους, κουτούς, αὐτόχειρας, ἀρρώστους φυσικῶς καὶ ἠθικῶς, ἀπηλπισμένους, δυστυχισμένους, διωγμένους μακρὰν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, ἀδικημένους τῶν ὁποίων ζωγραφίζει καὶ ξεδιαλύνει μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν καὶ ὑποκειμενισμόν τὴν ψυχικὴν ζωὴν καὶ ὅπως ὁ Δίκηνς εἰς ὅλους αὐτοὺς ἀναγνωρίζει τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ βάσανο, ὁ πόνος, ἡ θλίψις, ἡ ἀπελπισία, τὸ ἔγκλημα, ἡ ἀρρώστεια, αὐτὰ εἶναι παντοτινὰ θέματα τοῦ συγγραφέως.

Εἰς τοὺς «*Φτωχοὺς ἀνθρώπους*» μᾶς ζωγραφίζει μὲ τέχνην καὶ ἀναλύει τὴν ψυχικὴν κατάσταση τῶν δυστυχισμένων, τῶν ἀποκλήρων τῆς κοινωνίας, μᾶς ξεσκεπάζει ὅλον τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ φέρει κοντὰ μᾶς ἐκείνους ποῦ θεωροῦνται ταπεινοὶ καὶ περιφρονημένοι.

Ὁ μέγας κριτικὸς Μπελίνσκη γράφων περὶ τοῦ ἀνωτέρω ἔργου πρὸς τὸν ἴδιον συγγραφέα, λέγει : «Δόξα καὶ τιμὴ στὸν ποιητὴν ποῦ ἠμοῦσά του ἀγαπᾷ καὶ συμπαθεῖ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ζοῦν στὶς ταράτσες, στὰ κατώγια καὶ στὰς τρώγλας καὶ ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν εἰς ἐκείνους ποῦ ζοῦνε σὲ χρυσοστόλιστα παλάτια : *«Νὰ κι' αὐτοὶ εἶνε ἀνθρώποι σὰν καὶ σᾶς, εἶνε ἀδέρφια σας !»*

Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἥρωος Γκέβουσκιν, λέγει ὁ ἴδιος ὁ κριτικὸς, ὁ Δοστογέβσκη μᾶς δείχνει πόσα ὠραῖα καὶ εὐγενικὰ καὶ συμπαθητι-

κὰ σημεῖα ὑπάρχουν καὶ εἰς τὴν πλέον περιορισμένην καὶ στενὴν ἀνθρώπινον φύσιν.

Ποῖος δὲν ἔτυχε νὰ ἰδῆ, λέγει ὁ Μιλιούκοβ, κανένα ὄμιλον ἀνθρώπων φορεμένων μὲ γκριζὰ μακριὰ παλτά, μὲ ξυρισμένα κεφάλια, ποῦ πηγαίνουν περικυκλωμένοι ἀπὸ χοροφύλακας, ἀλυσοδεμένοι ; Ποῖος δὲν ἠξεύρει ὅτι οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ πηγαίνουν εἰς τὴν Σιβηρίαν ἴσως διὰ νὰ μὴ γυρίσουν ποτὲ πλέον ; Ποῖος δὲν ἤκουσεν ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἐγκληματῆται ἢ καθὼς τοὺς λέγει ὁ λαὸς δυστυχισμένοι, καταδικασμένοι ἀπὸ τὸν νόμον, ποῦ ἀποχαιρετίζονται γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν πατρίδα των, ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς των, ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν πατέρων των, καὶ τὲς κούνιες τῶν παιδιῶν των ; Αὐτὰ ὅλοι τὰ εἰξεύρομεν. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως τί εἶδους ἐγκληματῆται εἶναι αὐτοί, τί ἔγκλημα καὶ πῶς τὸ ἔκαναν, εἰς τί περιστάσεις καὶ τί εἶναι αὐτὸ τὸ κάτεργον ὅπου τοὺς πηγαίνουν καὶ τί ζωὴ τοὺς περιμένει ἐκεῖ. Αὐτὰ δὲν τὰ εἰξεύρομεν. Τὰ μανθάνομεν ὅμως ἀπὸ τὸ «*Νεκρόσπιτο*» τοῦ μεγάλου Δοστογέβσκη. Ἡ εἰκὼν τοῦ νεκρόσπιτου ἢ τοῦ κατέργου ποῦ μᾶς παρουσιάζει ὁ συγγραφεὺς εἶναι φρικιαστικὴ καὶ καταπληκτικὴ διὰ τὴν ἀλήθειάν της, τὴν πραγματικότητά της. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ φαντασία τοῦ ἀνθρώπου μᾶς παρουσιάζει τὸν ἄδην ὡς βασανιστήριον αἰώνιον δι' ἐκείνους ποῦ ἀδικοῦν. Ὁ τάρατος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὁ ἄδης τοῦ Δάντε, ὁ χαώδης ἄδης τοῦ Βύρωνος ἐπάνω στὸν περιπλανώμενον κομήτην, ὅλα αὐτὰ ἐγράφησαν κατὰ φαντασίαν, ἐνῶ τὸ «*Νεκρόσπιτο*» τοῦ Δοστογέβσκη μᾶς εἰσάγει εἰς τὸ ἀληθινὸν βασανιστήριον, εἰς τὸ ἀληθινὸν τιμωρητήριον,

μας ὀδηγεῖ σὰν τὸν Βιργίλιον εἰς ἓνα κόσμον γεμάτον ἀπὸ βάσανα εἰς ἓναν ἄδην καινούριον, ὄχι φανταστικόν, ἀλλὰ πραγματικόν.

Ὅπως ὅταν ἐμβαίνομεν εἰς τὸν ἄδην τοῦ Δάντε βλέπομεν τὴν ἐπιγραφὴν: *Lasciate ogni speranza, voi ch' entrate*, ἔτσι εἰσερχόμενοι εἰς τὸ νεκρόσπιτο τοῦ Δοστογιέβσκη βλέπομεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ προλόγου του, τὰ ἑξῆς λόγια: «Πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἔγκλημα εἰς τὸν κόσμον ποῦ νὰ μὴν ἀντιπροσωπεύεται ἐδῶ μέσα». Σὰν τὸν Ἄδην, καὶ τὸ Νεκρόσπιτο διαιρεῖται εἰς τρία μέρη: εἰς τὸ πρῶτον μέρος βλέπομεν τοὺς στρατιωτικοὺς καταδίκους, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἡ ἐξουσία δὲν ἔχει ἀφαιρέσει τὰ πολιτικὰ δικαιώματα καὶ εἶνε κλεισμένοι ἐκεῖ γιὰ ἓνα ὀρισμένον διάστημα, ὡς εἰς τὸ καθαρτήριο δια νὰ ξεπλύνουν τὰ ἁμαρτήματά των, εἰς τὸ δεύτερον εἶνε οἱ πολῖται οἱ καταδικασμένοι εἰς δεσμὰ ὀκτῶ ἕως δώδεκα ἐτῶν καὶ εἰς τὸ τρίτον, εἶναι οἱ καταδικασμένοι εἰς ἰσόβια δεσμὰ, τὸ ἄλλως «αἰώνιον» λεγόμενον. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κατάδικοι καὶ τῶν τριῶν διαμερισμάτων τοῦ Νεκρόσπιτου καὶ οἱ ἐκ φύσεως κακοῦργοι, καὶ οἱ τυχαῖοι ἔγκληματῆται καὶ οἱ δυστυχημένοι ἐκεῖνοι ποῦ ἐπάνω στὸν θυμὸν των παραστράτησαν καὶ οἱ πολιτικοὶ κατάδικοι ποῦ βασανίζονται ἐκεῖ μέσα διότι ἔτυχε νὰ μὴ συμφωνοῦν αἱ ἰδέαι των μὲ τὰς ἰδέας τῶν Ἀρχῶν, ὅλοι ζοῦν μαζὶ εἰς τὸ ἀπόμακρον ἐκεῖνο περιωρισμένον μέρος. Τὰ πρόσωπα τῶν περισσότερων εἶνε ὠχρά, λυπημένα, ἠλιοκαῆ, τὰ κεφάλια ὄλων εἶνε ξυρισμένα, τὰ φορέματα ξεσχισμένα. Τὴν ἡμέρα θόρυβος, φωναί, ὀχλοβοή, γέλωτες, καγχασμοί, τραγουδία, ὕβρεις, ἀλυσίδων τριξίματα, σκόνες, καπνοί, τὴν νύκτα κλέφτικα παραλαλήματα, μαχαίρια, σφυριά, μπαλτάδες καὶ τὰ τοιαῦτα εἶνε εἰς ἐνέργειαν. Τὸ μῖσος, ἡ ζηλοφθόνια, ἡ περιφρόνησις, ἀηδία, κλοπή, προδοσία, συκοφαντία, καταλαλήματα, συχνὴ τιμωρία, λαθρεμπόριον ποτῶν, τοκογλυφία καὶ τὰ τοιαῦτα εἶνε «οἱ δεσμοὶ τῆς φρικτῆς οἰκογενείας» τοῦ Νεκρόσπιτου. Καὶ ἡ ζωὴ των; Κοιμοῦνται ἐπάνω εἰς ἓνα στρώμα ἀγύρινον ἀπλωμένον εἰς τρία σανίδια στρατιωτικοῦ κρεββατιοῦ, τρώγουν λαχανόσουπα μὲ μπόλικα διάφορα ἔντομα μέσα, τὰς νύκτας χαρτοπαίγνιον, μεθύσια καὶ κανγάδες...

Εἶνε φρικτὴ πραγματικῶς ἡ εἰκὼν αὐτὴ καὶ μάλιστα φρικτοτέρα, ὅταν συλλογισθῶμεν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ **Νεκρόσπιτου** δὲν εἶνε φαντάσματα, ἀλλὰ ἄνθρωποι ποῦ ζοῦν, βλέπουν καὶ ἀκούουν, ἄνθρωποι μὲ ψυχὴ καὶ μὲ καρδιά.

Ὁ ἀναγνώστης τοῦ «Νεκρόσπιτου» πότε μένει ἐκπληκτος πρὸ τῶν φρικιαστικῶν εἰκόνων, πότε τοῦ ἔρχονται δάκρυα ἀπὸ συμπάθειαν καὶ λύπην πρὸς τὰ ἐλεεινὰ ἐκεῖνα πλάσματα, πότε ἀναγκάζεται νὰ σκεφθῆ βαθιὰ ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ προβλήματος τῆς καρδιάς τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἔξαφνα εἰσέρχεται εἰς ἓνα νέον κόσμον τὸν ὁποῖον πρὶν μονάχα ἀκουστὰ τὸν εἶχε καὶ πότε εἰσέρχεται εἰς ζητήματα ψυχολογικὰ καὶ κοινωνικὰ, ποῦ προσπαθεῖ νὰ τὰ ξεδιαλύνη.

Διὰ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Δοστογιέβσκη γράφων ὁ Τολστόη εἰς ἓνα φίλον του, λέγει:

«..... Αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἤμην ὀλίγον ἀδιάθετος καὶ ἐδιάβαζα τὸ «Νεκρόσπιτο». Τὸ εἶχα διαβάσει πρὸ πολλοῦ καὶ εἶχα ξεχάσει πολλά του σημεῖα. Τώρα ποῦ τὸ ξαναδιάβασα δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ ἐδιάβασα καλύτερο βιβλίον ἀπὸ αὐτὸ στὴν νεωτέραν φιλολογίαν συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Πούσκιν. Ὅχι ὁ τόνος, ἀλλὰ ὁ τρόπος ποῦ βλέπει τὰ πράγματα εἶνε θαυμάσιος, εἰλικρινής, φυσικὸς καὶ χριστιανικὸς. Εἶνε ἔργον πολὺ καλόν, διδακτικώτατον. Καιρὸν πολλὸν εἶχα ν' ἀπολαύσω τοιαύτην ἀπόλαυσιν ὡσὰν τὴν χθεσινήν! Ἄν τυχὸν καὶ ἴδητε τὸν Δοστογιέβσκη εἰπῆτε τον ὅτι τὸν ἀγαπῶ.....» (20)X)1880).

Αὐτὸ εἶνε ἐν ὀλίγοις τὸ ἔργον τοῦ Δοστογιέβσκη, τῆς κορυφῆς αὐτῆς τῆς ρωσικῆς φιλολογίας.

Τὸ παρακάτω κεφάλαιον εἶναι ἀπὸ τὸ «**Νεκρόσπιτο**» ποῦ τὸ ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Τολστόη εἰς τὸ ἔργον του «Κύκλος ἀναγνωσμάτων», μετὰξὺ ἄλλων πολλῶν περικοπῶν, ρητῶν καὶ γνωμικῶν διαφόρων μεγάλων σοφῶν συγγραφέων, ποῦ περιλαμβάνει τὸ ἔργον αὐτό.

### Θάνατος στὸ νοσοκομεῖο.

Τώρα ποῦ γράφω αὐτὰ, μοῦ ἔρχεται στὸ μνημονικὸ μου ἓνας χτικιάρης τὴν ὥρα ποῦ ξεψυχοῦσε, κείνος ὁ Μιχαῖλοβ ποῦ πλάγιαζε ἀντικεῖ μου. Εἶταν πολὺ νέος ἄνθρωπος, εἰκοσιπεντάρης πάνω-κάτω, ἀψηλός, ἰσχνός καὶ καλοῦ ἔξωτερουῦ. Καθότανε σὲ χωριστὸ διαμέρισμα, εἶτανε πολὺ σιωπηλὸς καὶ πάντα ἤσυχος, μελαγχολικὸς καὶ σκεπτικὸς. Δηλαδή «ἔλυωνε» μέσα στὴ φυλακὴ.

Ἔτσι τοῦλάχιστο λέγανε γι' αὐτὸν κατόπιν οἱ φυλακισμένοι, στοὺς ὁποίους ἄφησε γιὰ τὸν ἑαυτὸν του καλὰς ἀναμνήσεις. Θυμοῦμαι καλὰ ποῦ εἶχε πολὺ ὁμορφα μάτια. Πέθανε κατὰ τὶς τρεῖς ἀπομεσήμερο. Ἡ μέρα εἶτανε καλὴ μὰ κρύα. Θυμοῦμαι ποῦ οἱ ἀχτίδες τοῦ ἡλιοῦ διαπερνούσανε τὰ πράσινα λίγο παγωμένα τζάμια τοῦ τμήματός μας. Μιὰ τοῦφα ἀχτίδες ἔπεφτε πάνω στὸ πρόσωπο τοῦ δυστυχημένου. Ἀπὸ τὸ πρῶτ' τὰ μάτια του δὲν ἀναγνωρίζανε κείνους ποῦ τὸν πλησίαζαν. Θέλανε ὅπως κι' ὅπως νὰ τὸν ξελαφρώσουν, γιὰτὶ βλέπανε ποῦ ὑπόφερνε πολὺ. Ἀνέπνεε μὲ δυσκολία, βαθιὰ καὶ μὲ ροχαλητό. Τὸ στῆθος ἀνεβοκατέβαινε ἀψηλά, σὰ νὰ μὴν τὸν ἔφτανε ὁ ἀέρας. Πέταξε ἀπὸ πάνω του τὸ πάπλωμα, τὰ ροῦχα του κι' ὕστερα ἄρχισε νὰ ξεσχίζη τὸ πουκάμισό του. Φρικτὸ εἶταν τὸ θέαμα ἐνὸς τέτιου κορμιοῦ μακριοῦ, μὲ τ' ἀποξηραμένα σὰν τὰ κόκκαλα χέρια καὶ πόδια, μὲ τὴ βουλιαγμένη κοιλιὰ, μὲ τὸ φουσκωμένο στῆθος καὶ μὲ τὰ κόκκαλά του ποῦ ξεχώριζαν ὅλα σὰν τοῦ σκελετοῦ. Στὸ κορμί του ἀπάνω ἔμεινε μόνο ἓνας ξυλένιος σταυρὸς μ' ἓνα χαιμαλὶ καὶ οἱ ἀλυσίδες, ποῦ ἀπ' ἀνάμεσό τους

τόρα μπορούσε νὰ χωρέση τὸ ξερὸ του πόδι. Μισὴ ὥρα πρὶν ξεψυχήση, ὅλοι σὰ νὰ σωπάσανε, μιλούσανε σιγανὰ-σιγανὰ. Περπατούσανε πάνω στὰ νύχια τους. Πολὺ λίγο μιλούσανε τώρα γιὰ ἄλλα ζητήματα καὶ πότε πότε ρίχνανε ματιὰς στὸν ψυχομαχούμενο ποῦ ὅσο πήγαινε περισσότερο τὸ ρουχαλιτὸ του. Ἐπὶ τέλους μπόρεσε καὶ βρῆκε στὸ στήθος του, πασπατεύοντας μὲ τὸ ἀδυνατισμένο του χέρι τὸ χαϊμαλι κα ἄρχισε νὰ τὸ τραβάη νὰ τὸ ξεσχίση ἀπὸ πάνω του, σὰ νὰ τοῦδινε βάρος κα ἀνησυχία, σὰ νὰ τὸν ἐπνιγε. Τὸ βγάλανε ἄλλοι ἀπ' τὸ λαιμὸ του. Σὲ δέκα λεπτά πάνω κάτω, ξεψύχησε. Χτυπήσανε στὴν πόρτα τοῦ φρουροῦ καὶ τὸν εἰδοποίησανε. Σηκώθηκε κα ἦρθε, ἔρριξε μὲ ἀδιαφορία μιὰ ματιὰ στὸ νεκρὸ καὶ πῆγε στὸ βοηθὸ τοῦ γιαιτροῦ, ποῦ ἦταν ἓνα νέο καλὸ παλληκάρι. Ἀμέσως ἦρθε βιαστικὰ βιαστικὰ ὁ βοηθὸς τοῦ γιαιτροῦ κάνοντας θόρυβο μὲ τὸ βαρὺ περπάτημά του στὴ σιωπηλὴ αἴθουσα, ζύγωσε κοντὰ στὸ νεκρὸ, ἔπιασε τὸ σφυγμὸ του, τὸν ἐξέτασε λίγο στὸ σῶμα, ἔγνεψε μιὰ μὲ τὸ χέρι του καὶ βγῆκε ὄξω.

Ἀμέσως ὕστερ' ἀπο τὴν ἀναχώρηση τοῦ γιαιτροῦ εἰδοποιήθηκε ἡ φρουρά. Ὁ κατάδικος εἶταν ἀπο τοὺς σοβαροὺς. Τὸν εἶχανε σὲ ξεχωριστὸ τμήμα, καὶ γιὰ νὰ βεβαιωθοῦνε πῶς πραγματικὰ πέθανε ἔπρεπε νὰ γίνουν ἰδιαίτερες τσερεμόνιες.

Τὴν ὥρα ποῦ περίμεναν τοὺς φρουροὺς νὰ ῥθουν, κάποιος μὲ σιγανὴ φωνὴ ἔρριξε στὴ μέση τὴν ἰδέα, πῶς δὲ θάταν ἄσχημο νὰ κλειούσανε τὰ μάτια τοῦ νεκροῦ. Ἐνας ἄλλος ποῦ τὸν ἄκουσε μὲ προσοχή, χωρὶς νὰντιλέξη, σιωπηλὰ πλησίασε τὸ νεκρὸ καὶ τοῦ ἔκλεισε τὰ μάτια. Κατὰ τύχη ἔπεσε τὸ μάτι του στὸ σταυρὸ ποῦ εἶταν πεταμένος στὸ μαξιλάρι ἀπάνω, τὸν πῆρε, τὸν πέρασε ξανὰ στὸ λαιμὸ τοῦ Μιχαίλοβ καὶ σταυροκοπήθηκε. Ἐν τῷ μεταξύ τὸ πρόσωπο τοῦ νεκροῦ κοκκάλιαζε.

Μιὰ ἀχτίδα φωτὸς ἔπαιζε ἀπάνω του. Δυὸ σειρὲς ἄσπρα νεαρὰ δόντια στράφτανε στὰ γούλα. Ἦρθε ἐπὶ τέλους ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς σπαθοφορεμένος καὶ μὲ τὴν περικεφαλαία στὸ κεφάλι, ἀπὸ πίσω τὸν ἀκολουθοῦσαν δυὸ φρουροί. Πλησίαζε τὸ νεκρὸ μικραίνοντας τὸ βῆμα του ὀλοένα καὶ ρίχνοντας περιέργως ματιὰς γύρω του στοὺς σιωπηλοὺς, κα ἀπὸ παντοῦ κείνον βλέποντας, μὲ ἄγριο βλέμμα καταδίκους. Ἀμα κόντεψε ἓνα βῆμα μακρυνὰ ἀπὸ τὸ νεκρὸ, ξάφνου δειλίασε καὶ στάθηκε σὰν καρφωμένος στὸ μέρος του. Ἡ θεὰ τοῦ ὀλόγυμνου κα' ἀποξηραμένου ἀλυσσοδεμένου πτώματος τότε τάραξε καὶ ξάφνου ξεκούμπωσε τὸ λέπι του, ἔβγαλε τὴν περικεφαλαία του, πρᾶγμα ὅπως διόλου περιττὸ καὶ σταυροκοπήθηκε φαρδόπλατα. Ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς εἶταν ψαρὸς, αὐστηρὸς στρατιωτικὸς. Θυμοῦμαι, τὴ στιγμὴ ἐκείνη στεκόταν ἐκεῖ καὶ ὁ Τσεκούνωβ, γέρος ψαρὸς ἐπίσης, ποῦ ὅλη τὴν ὥρα σιωπηλὰ καὶ μὲ καρφωμένο μάτι στραβοκοίταζε τὸν ἀξιωματικὸ καὶ μ' ἓνα παράξενο τρόπο πρόσεχε στὴν

κάθε του κίνηση. Ξάφνου τὰ βλέμματά τους ἀντικρουστήκανε καὶ τὸ κάτω χεῖλι τοῦ Τσεκούνωβ τρεμούλιασε. Κάπως παράξενα τὸ στράβωσε, ἔτριξε τὰ δόντια του καὶ ὅπως διόλου ξαφνικὰ ἔγνεψε στὸν ἀξιωματικὸ μὲ τὸ κεφάλι του πρὸς τὸ νεκρὸ καὶ εἶπε :

— Κι' αὐτὸν μάννα τότε γέννησε! καὶ χάθηκε ἀπὸ κεῖ.

Ὑστερα σηκώσανε τὸ νεκρὸ μαζί μὲ τὸ στρώμα του. Τὰ ἄχυρα τρίζανε καὶ οἱ ἀλυσίδες κροτούσανε μέσα στὴ σιγαλιὰ καὶ ξάφνου πέσανε καταγῆς.... Τὶς μαζέψανε. Τὸ νεκρὸ τὸν κουβαλήσανε. Κατόπιν ὅλοι ἄρχισαν νὰ μιλοῦνε δυνατὰ. Ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ ἀξιωματικοῦ ἀπὸ τὸ διάδρομο, ποῦ ἔστερνε κάποιον νὰ φωνάξῃ τὸ σιδερεᾶ, γιὰ νὰ λύση τὶς ἀλυσίδες.....

Κων)πολις.

Νίκος Καστρινός.



ΑΠΟ ΤΑ «ΕΡΕΙΠΙΑ»

## Ο ΑΜΦΟΡΕΑΣ

Καὶ πέρασε ὅλη τὴ ζωὴ του  
σκυφτὸς σὲ κάποιον Ἀμφορέα,  
κι' ὅ,τι λαχτάρησε ἡ καρδιά του  
ἀπ' τ' ἀκριβὰ κα' ἀπὸ τὰ ὄραϊα,  
ἀπάνου στὸν κιτρινωπὸ Ἀμφορέα  
μὲ τέχνη τὰ ζουγράφιζε ἡ πνοή του.

Καὶ γύριζε κι' ὄλο γυρίζει  
τὸν Ἀμφορέα ἀπ' ὅλα τ' ἄκρηα,  
κι' ὁ κάθε πόθος κρουσταλιάζει  
κι' ὄλοι οἱ καῦμοί του καὶ τὰ δάκρυα,  
ἀπάνου στοῦ Ἀμφορέα τ' ἄκρηα,  
τεχνίτης ξακουστὸς τὰ ζουγράφιζει.

Καὶ πέρασε ὅλη τὴ ζωὴ του,  
σκυφτὸς σὲ κάποιον Ἀμφορέα  
μ' ὄλες τῆς ζήσης τὶς εἰκόνες,  
καὶ μὲ τὴ βάρκα τοῦ Πορθημέα  
ποῦ ἀπάνου σέρνει στοῦ Ἀμφορέα  
σὰν ἄγρια πινελιὰ ἡ στερνὴ πνοή του.

Μαγνησία

ΚΩΣΤΑΣ ΜΙΣΑΗΛΙΔΗΣ



FRANÇOIS DE NION

# Η ΑΓΩΝΙΑ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΤΡΙΤΗ ΠΡΑΞΗ

⇔

(Ἡ ἴδια σκηνογραφία)

ΣΚΗΝΗ Α΄

Ἰωάννα, Κα Κλώδη.

(Ἡ Ἰωάννα κάθεται σὲ μιὰ καρέπλα, μὲ τὸ κεφάλι ἀνάμεσα στὰ χέρια της).

**Κα Κλώδη.**— Ἐλάτε δά, κυρία βαρωνέσσα, δὲν πρέπει νὰ στεναχωριέστε ἔτσι.

**Ἰωάννα.**— Ξέρω, ξέρω.

**Κα Κλώδη.**— Ὁ κ. βαρώνος σὰς ἀγαπάει πολὺ. Τέτιοι μικροκαυγάδες συχνὰ γίνονται ἀνάμεσα στὰ νέα ἀντρόφυα. Αὐτὰ διορθώνονται.

**Ἰωάννα.**— Ναί, ναί.

**Κα Κλώδη.**— Ἐδῶ καὶ λίγες μέρες εἴσατε σὰν δυὸ τρυγονάκια.

**Ἰωάννα.**— Ἀληθινά! Ἐδῶ καὶ λίγες μέρες! Κυρία Κλώδη, ὁ Παπᾶ Φεριέρος ἐγύρισε;

**Κα Κλώδη.**— Μὲ τὸ αὐτοκίνητο πήγανε νὰ τὸν ζητήσουνε στὸ σταθμό. Θὰ εἶναι ἐδῶ σὲ μισή ὥρα.

**Ἰωάννα.**— Λάβετε τὸν κόπο νὰ τὸν περιμείνετε, νὰ τοῦ πῆτε ὅτι εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ τὸν δῶ, ὅτι τὸν παρακαλῶ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ ἄμα φτάσῃ.

**Κα Κλώδη.**— Εὐχαρίστως, Κυρία, πάω... Ἀλλὰ ἀνεβάνουν τὴ σκάλα ἴσω; ἢ κυρία ἐπιθυμεῖ νὰ μείνῃ μονάχη... Ἄ! Ἄ! εἶναι ὁ κύριον μαρκήσιος! (Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ Β΄

Ἰωάννα, Ροαγιάν.

**Ροαγιάν.**— Σ' ἐνοχλῶ;

**Ἰωάννα.**— Θεέ μου!...

**Ροαγιάν.**— Μάλιστα, σ' ἐνοχλῶ. Ἀλλὰ τόσο τὸ χειρότερο. Πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ σοῦ μιλήσω.

**Ἰωάννα.**— Τί εἶναι πάλι;

**Ροαγιάν.**— Πάντα ἔτσι, γιὰ τὸ Θεό! αὐτὸ καταντᾶ ἀνυπόφορο.

**Ἰωάννα.**— Τί;

**Ροαγιάν.**— Πῶς! δὲ μαντεύεις;

**Ἰωάννα.**— Ὅχι δὲ μαντεύω.

**Ροαγιάν.**— Ὁ Τζῶν ἦρθε καὶ μὲ βρήκε σήμερον τὸ πρωῒ.

**Ἰωάννα.**— Καλά!

**Ροαγιάν.**— Λοιπὸν... καταλαβαίνεις;

**Ἰωάννα.**— Διόλου.

**Ροαγιάν.**— Μὰ δὲν ὑποφέρεσαι... Ἐπιτέλους ὁ σύζυγός σου ἦρθε καὶ μούκαμε ἓνα σωρὸ πα-

ράπων! δὲν τὸν λησπύ; πιά, τὸν λησπύ; γιὰ κάποιον ἄλλον... Λοιπὸν ἐγκυρῶσαι; Ἀποκρῶσου.

**Ἰωάννα.**— Μοῦ φαίνεται πῶς αὐτὰ εἶναι ζητήματα πού μονάχα ἀνάμεσα ἐμοῦ καὶ τοῦ Τζῶν πρέπει νὰ ξεκαθαριστοῦν.

**Ροαγιάν.**— ὦ, μὰ τὴν ἀλήθεια! Δὲ θέλω καὶ καλύτερα μὰ γιὰτι λοιπὸν νὰ μὲ ἀνακατέθουνε σ' αὐτὰ, νὰ μοῦ μιλοῦνε;... Λιεκαυσιώνω πού σοῦ λέγω ἔτσι σκληρὰ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀρχίζω νὰ ὑποψιάζουμαι ἀπ' ὅλες αὐτὲς τίς ἱστορίες.

**Ἰωάννα.**— Ἄ!

**Ροαγιάν.**— Ἐν γένει, τί ἔχεις μὲ τὸν ἄντρα σου; Εἶναι νόστιμο πλληγκάρι, ἔχει τὴν πιὸ καλύτερη ἀνατροφή ἀπὸ τοὺς νέους τῆς ἐποχῆς μας; εἶναι ἀπὸ καλὴν οἰκογένεια... Τί ἔχει λοιπὸν;... Καὶ ἔπειτα τὸ κάτω-κάτω, ἐσὺ τὸν ἐδιάλεξες καὶ ὄχι ἐγώ. Δὲ σ' ἐδίασα σ' αὐτὸν τὸ γάμο. Ὁ Θεὸς ξέρει ἂν εἶμαι τυραννικὸς πατέρας ἐγώ! Σὲ τί τὸν ἐρίσκεις σφάλμα, αὐτὸν τὸ δυστυχημένον Τζῶν;

**Ἰωάννα.**— Σὲ τίποτε.

**Ροαγιάν.**— Γιατί τότε, γιατί; Ἄν αὐτὸ εἶναι ἰδιοτροπία νέας κόρης, τότε διαμαρτύρομαι ὅτι εἶναι πολὺ παράνομο ν' ἄρχωνται νὰ μὲ συγχύζουν ἔτσι γι' αὐτό. Φαίνεται πῶς τὰ εἴχατε σιάξει, καὶ περνούσατε ἐξάσια, καὶ ὕστερα κρᾶκ! Τὴν ἄλλη μέρα φεύγεις δίχως νὰ δώσης εἶδηση. Ἦσο χαμένη μισὴ μέρα χωρὶς νὰ μπορέση κανεὶς νὰ μάθῃ ποτὲ πού τὴν εἶχες περάσει καὶ ὕστερ' ἀπ' αὐτό, νὰ σε πάλι... τὰ ἔχεις μὲ τὸν ἄντρα σου! Ποῦ εἴσυνα; Μπορεῖς νὰ τὸ πῆς σ' ἐμένα;

**Ἰωάννα.**— Ὁ Παπᾶ Φεριέρος ἀπουσίαζε; πῆγα νὰ ξεμολογηθῶ στὸ Σάνλες.

**Ροαγιάν.**— Τί παράξενη ἰδέα!... Εἶτανε λοιπὸν τόση ἀνάγκη;... Ἀγαπητό μου παιδί, πιστέψέ με, ξέρεις πῶς δὲν εἶμαι διόλου ἀντικληρικός, ξέρεις πῶς εἶμαι πολὺ θεοσεδῆς.... Ἀλλὰ, μὴν ἐπιτρέπῃς στὸν παπᾶ νὰ μπαίνη μέσα στὶς ὑποθέσεις τοῦ σπιτιοῦ σου.... δὲν ἔχει νὰ κάμῃ τίποτε ἐκεῖ.

**Ἰωάννα.**— Κανεὶς δὲν ἔχει τίποτε νὰ δῇ ἐκεῖ καὶ συγχωρήστε μου νὰ σὰς τὸ πῶ: οὔτε σεις, πατέρα μου.

**Ροαγιάν.**— Πατέρα μου; Τί τρόπος εἶναι αὐτός; Μὲ ὀνομάζεις «πατέρα μου» τώρα; (Ἡ θύρα ἀνοίγεται καὶ φαίνεται ὁ Τζῶν).

## ΣΚΗΝΗ Γ'.

## Οι ίδιοι, Τζών.

**Τζών.**— Μαλλώνετε με την Ιωάννα;

**Ροαγιάν.**— Όχι, όχι, συνομιλούμε.

**Τζών.**— Ναί... έτσι μιλούνε τώρα εδώ. "Αχ! ή γλυκειά ζωή μας γιατί ν' αλλάζει έτσι, γιατί νά γινη τόσο πικρή, τόσο πικρή;

**Ιωάννα** (συγκινημένη τὸν πλησιάζει). — Ἄλλά, ἀγαπητέ μου Τζών, σὲ παρακαλῶ, μὴν ἀπελπίζεσαι ἔτσι.

**Τζών.**— Μὰ ὄχι ἐγώ... ἐσύ, ἐσύ μ' ἀπελπίζεις.

**Ιωάννα.**— Πῶς!... Ἐγὼ ποὺ σ' ἀγαπῶ τόσο τρυφερά, με ὅλη μου τὴν καρδιά; (Τὸν ἀγκαλιάζει καὶ κείνος τὴν σφίγγει θερμά· μὰ ἔξαφνα τοῦ ξεφεύγει ἀφήνοντας κραυγή).

**Τζών.**— Ἄ! πάντα ἔτσι! Μὰ τί τομδαίνει λοιπόν; Ποιὸς εἶναι κείνος ποὺ σ' ἀπομακρύνει ἔτσι ἀπὸ ἐμένα;

**Ιωάννα.**— Κανείς φίλε μου, κανείς.

**Τζών.**— Κύριε Ροαγιάν, εἶδατε τὴν τρομάρα της, ὅταν θέλησα νὰ τὴν πάρω στὴν ἀγκαλιά μου; ἀκούσατε τὴν κραυγή της! ὕπάρχει μέσα σ' αὐτὴν κάτι σὰν ἀντιπάθεια, σὰ φόβος, σὰ φρίκη.

**Ροαγιάν.**— Μὰ ὄχι, σ' ἀγαπᾷ, εἶμαι βέβαιος τώρα.

**Τζών.**— Μ' ἀγαπᾷ; Ναί!... Σὰν ἀδελφή!

**Ιωάννα.**— Τζών! Σώπα! Τι τρομερὸ πρᾶγμα... Ὅλο θεὸς νὰ ἐφευρισκῆς γιὰ νὰ μοῦ προξενῆς θλίψη!

**Τζών.**— Μὰ τί σοῦ εἶπα; Τι σοῦ ἔκαμα; Μὰ εἶναι γιὰ νὰ τὰ χάσῃ κανείς! Ἄ! Πολὺ ὑποφέρω.

**Ιωάννα.**— Κ' ἐγὼ τὸ ἴδιο. Θεέ μου, Θεέ μου... Μὰ εἶναι τρομερὸ νὰ γωνιζεταί κανείς ἀνάμεσα σὲ τέτοιαν λυπόφορη κατάσταση.

**Τζών.**— Αὐτὴ τὴν κατάσταση, ἐσύ δὲν τὴν ἐδημιούργησες;

**Ιωάννα.**— Ἄ! ὄχι!... Βασανίζομαι, τρελαίνομαι, χάνομαι· δὲν τὴν ἐδημιούργησα... Δὲν εἶμαι ἐγὼ πεπρωμένον.

**Ροαγιάν.**— Νὰ λόγια μεγάλα.

**Τζών.**— Ξέρεις πῶς δὲν τρομάζουμε μ' αὐτά.

**Ιωάννα.**— Μὴ μ' ἀναγκάζετε καὶ οἱ δύο σας νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια.

**Τζών καὶ Ροαγιάν.**— Τὴν ἀλήθεια;

**Τζών.**— Ὑπάρχει λοιπόν κάτι... κάτι ποὺ μοῦ ἔκρυβες! Ἄ! καλὰ τὸ ἤξερα ἐγὼ.

**Ροαγιάν.**— Εἶπες πάρα πολλά, Ἰωάννα. Πρέπει νὰ μιλήσῃς πιά τώρα. Τι ὑπάρχει στὸ δάθος ὅλων τούτων;

**Τζών.**— Ἡ ἀλήθεια, εἶπε... Ξέρω ἐγὼ ποὺ εἶναι!

**Ροαγιάν.**— Ξέρεις ἐσύ;

**Τζών.**— Εἶναι μέσα σ' αὐτὸ τὸ γραφεῖο ποὺ κάποτε τὴν εἶδα μπροστά του νὰ κλαίῃ.

**Ροαγιάν.**— Τὸ γραφεῖο αὐτό;

**Τζών.**— Ναί, σ' αὐτὸ τὸ συρτάρι, ὅπου θὰ βρῆ κανείς ἂν τὸ ἀνοίξῃ γράμματα τοῦ Ἄνρῦ ποὺ θὰ μᾶς ἐξηγοῦσαν τὸ πᾶν.

**Ροαγιάν.**— Μὰ εἶναι τὸ γραφεῖο τῆς μητέρας σου, Ἰωάννα.

**Ιωάννα.**— Δὲν ξέρω.

**Ροαγιάν.**— Τὸ γνωρίζω πολὺ καλά. (Σιμώνει στὸ ἐπιπλὸ· ἢ Ἰωάννα τὸν σταματᾷ). Τζών, ἀφοῦ ἀληθινὰ πιστεύεις σ' αὐτὸ ποὺ εἶπες τώρα, δὲν ἔχεις πιά νὰ ὑποφιάζεσαι. Τὸ καθήκον σου εἶναι νὰ νοιξῆς αὐτὸ τὸ ἐπιπλὸ θεληματικὰ ἢ μὲ τὴ βία.

**Ιωάννα.**— Ποτέ!

**Τζών.**— Ἄ! φοβᾶσαι τώρα, φοβᾶσαι γιὰ κείνον, γιὰ τὸν ἀχρεῖο αὐτόν, τὸν συμφοριασμένον Ἄνρῦ!... Ποιὸς ξέρει;... Ἴσως καὶ νὰ εἶναι ἐραστὴς της. Ἐλα ἀφήσέ με νὰ περάσω.

**Ιωάννα.**— Τζών, σὲ παρακαλῶ, σὲ παρακαλῶ... Μικρὲ μου Τζών... (Παλαίουν γιὰ μιὰ στιγμή καὶ κείνη τὸν ἀποδιώχνει ἀπελπιστικά. Ὁ Ροαγιάν μπαίνει ἀνάμεσα).

**Ροαγιάν.**— Ἠσύχασε, Τζών, τὸ γραφεῖο αὐτὸ ἀνήκει στὴν Κα Ροαγιάν, τῆ μητέρα της... (σταματᾷ, γιὰτι ἀπὸ τὸ μυαλό του πέρασε μιὰ ὑποψία). Μήπως βρήκες ἐκεῖ ἐκεῖ μέσα τιποτέ;... (Τώρα θέλει ἐκείνος νὰ πλησιάσῃ στὸ γραφεῖο).

**Ιωάννα** (παλαίοντα). — Καλύτερα νὰ με σκοτώσετε.

**Ροαγιάν.** (σταματώντας). — Ποιὸ εἶναι τὸ μυστικὸ ποὺ ὑπερασπίζεις;

**Τζών.**— Τιποτέ δὲν ἐννοῶ πιά.

**Ιωάννα.**— Μοῦ ξεσχίσατε τὰ χέρια.

**Ροαγιάν.**— (Στὴν Ἰωάννα ποὺ θέλει νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ γραφεῖο). — Δὲν εἶναι καιρὸς γιὰ ἀισθήματα πιά τώρα... Φτάνουν τὰ παιδικίσια θέλεις νὰ νοιξῆς τὸ συρτάρι αὐτό, ναι ἢ ὄχι;

**Ιωάννα.**— Όχι. (Ὁ Ροαγιάν θέλει νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ, ἐκείνη φωνάζει στὸν Τζών.) Τζών, προφύλαξέ με, ὑπεράσπισε τὴ γυναίκα σου. Θὰ σ' ἀγαπήσω.

(Ἡ Κα Κλώδη μπαίνει, βλέπει τὴ σκηνὴ καὶ σταματᾷ ἄφωνη στὸ κατώφλι τῆς πόρτας).

## ΣΚΗΝΗ Δ'.

## Οι ίδιοι, ἢ Κα Κλώδη.

**Ροαγιάν** (θυμωμένος). — Τι ἔρχεστε νὰ κάνετε ἐδῶ δεχῶς νὰ σὰς φωνάξουν;

**Κα Κλώδη.**— Κύριε μαρκήσις... μὲ συγχωρεῖτε.

**Ροαγιάν.**— Ἄφησέ μας ἡσυχούς.

**Κα Κλώδη.**— Ἦλθα νὰ εἰδοποιήσω τὴν Κα βαρωνέσσα ὅτι ὁ Παπᾶ Φεριέρος ἦλθε.

**Ιωάννα.**— Ἄ! ἄς ἔλθῃ, ἄς ἔλθῃ.

**Τζών.**— Πάντα αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος!

**Ροαγιάν.**— Πάντα ὁ παπᾶς αὐτός. Ἄς περιμείνῃ, ἔχουμε νὰ τελειώσουμε ἐδῶ κάπια δουλειὰ ποὺ μονάχα ἐμᾶς ἐνδιαφέρει.

**Ιωάννα.** (στὴν Κα Κλώδη, ἐνῶ δείχνει τὰ ξεσχισμένα χέρια της). — Κοιτάχτε τί μοῦ ἔκαμαν...

**Κα Κλώδη.**— Κυρία, δυστυχισμένη κυρία!

**Ροαγιάν.**— Φύγετε.

**Ιωάννα.**— Μὴ μ' ἀφήσετε μονάχην...

**Ροαγιάν.**— Θέλετε νὰ βγῆτε ἢ ὄχι; (Ἡ Κα Κλώδη κάνει νὰ φύγῃ φοβισμένη.)

**Τζών.**— Πήτε στον Παπᾶ Φεριέρο νὰ περιμείνη· κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μπῆ ἐδῶ ἀνάμεσά μας.

**Ἰωάννα.**— Οὔτε αὐτὸς ὁ Θεός;... (Στὴν Κα Κλώδη:) Μὴν ὑπακούσετε, Κα Κλώδη, φωνάζετε τοὺς ὑπηρέτες, τὸν Παπᾶ, ὅλο τὸν κόσμον, μὴ μ' ἀφήσετε μονάχη μαζί μ' αὐτούς... μὲ φέρνουν ἄνω κάτω. (Μικρὴ σιωπὴ.)

**Ροαγιάν.**— Τζών, πᾶμε. Δὲν μποροῦμε νὰ μείνουμε πιά περισσότερο· θὰ ἐκάναμε πράγματα ποὺ δὲ μᾶς ἀξίζουν. Ἄς ἀφήσουμε τὴν Ἰωάννα μαζί μὲ τὴν Κα Κλώδη γιὰ νὰ τὴν καταπραΰνη. Μὴ συγχύζεσαι, κι' ὅλα θὰ διορθωθοῦν. Δὲν πρέπει νὰ τὰ παίρνουμε τραγικά.

**Τζών.**— Σεὶς εὐκολὰ μπορεῖτε καὶ κρατεῖτε τὸν ἑαυτὸ σας!

**Ροαγιάν.**— Φίλε μου, τὸ νὰ εἶναι κανεὶς κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, αὐτὸ ἀπομένει σήμερα στοὺς εὐπατρίδες (Βγαίνουν.)

### ΣΚΗΝΗ Ε΄.

**Ἰωάννα, Κα Κλώδη.**

(Ἡ Ἰωάννα πλημμυρισμένη στὰ δάκρυα κοιτάζει τὰ ξεσχισμένα χέρια της.)

**Κα Κλώδη.**— Κυρία, καλὴ μου κυρία... τί σὰς ἔκαμαν;

**Ἰωάννα.**— Οἱ ἄντρες εἶναι θηρία ἀνήμερα.

**Κα Κλώδη.**— Βέβαια... Ἄλλὰ οἱ κύριοι... Ποτὲ δὲ θὰ ἐπίστευα... Κυρία, τί πρέπει νὰ κάμουμε; Νὰ εἰδοποιήσω τὸν Παπᾶ;

**Ἰωάννα.**— Σταθῆτε, σταθῆτε... (Μιλᾷ μονάχη της). Μάλιστα, αὐτὸ πρέπει νὰ κάμω, αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ ἀναγκαιότερο ἀπ' ὅλα... Ἀνακατέψτε λίγο τὴ φωτιά.

**Κα Κλώδη** (ὑπακούει).— Δίκιο ἔχετε. Καὶ μόλις εἴμαστε ἀκόμη στὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου.

**Ἰωάννα** (πλησιάζει τὸ γραφεῖο).— Τί πρέπει νὰ διαλέξῃ κανεὶς;... τὴν ἀμφιβολία ἢ τὴν βεβαιότητα;

**Κα Κλώδη.**— Μὰ τὴν ἀλήθεια, κυρία μου, τὸ καλύτερο εἶναι νὰ μπιθᾷ κανεὶς γιὰ ὅ,τι εἶναι κακὸ καὶ νὰ εἶναι βέβαιος γιὰ ὅ,τι εἶναι καλὸ.

**Ἰωάννα.**— Μὴ δίνετε προσοχὴ, μιλῶ μονάχη μου... (Πηγαίνει στὸ ἐπιπλο καὶ τὸ ἀνοίγει). Ὅλο τὸ παρελθόν... ὅλο! (Ἀκροάζεται πρὸς τὴν πόρτα). Ἄς σπεύσουμε.

**Κα Κλώδη.**— Τί ἐπιθυμεῖ ἡ Κυρία;

**Ἰωάννα.**— Πάρτε αὐτὸ τὸ συρτάρι. (Ἡ Κα Κλώδη κάνει νὰ τὸ πάρη, μὰ τῆς τὸ τραβάει ἀπὸ τὰ χέρια). Ὁχι, ὄχι, μὴν τὸ ἐγγιζετε... Μονάχη ἐγώ...

**Κα Κλώδη.**— Ἐδῶ εἶναι τὰ γράμματα...

**Ἰωάννα.** (Κρατῶντας τὸ συρτάρι μὲ τὰ δύο της χέρια).— Πόσο χαρὸ εἶναι!

**Κα Κλώδη.**— Κυρία, θαρρῶ πῶς ἀνεβαίνουν.

**Ἰωάννα.**— Τὸ σῦρτη, δάλτε τὸ σῦρτη. (Χτυποῦν). Μοῦ μένει καιρὸς. (Ἀναποδογυρίζει τὸ συρτάρι μέσα στὸ τζάκι, ἡ φλόγα ἀνάπτει ζωνηρὰ καὶ φωτίζει τὸ δωμάτιο. Ἡ Ἰωάννα σκυμμένη πάνω

ἀπὸ τὴν ἐστία, σκαλίζει τὴ φωτιά ἐνῶ τὰ χτυπήματα ἀκούονται δυνατώτερα στὴν πόρτα).

**Ἡ φωνὴ τοῦ Τζών.**— Ἄνοιξε Ἰωάννα, ἄνοιξε, ἀγαπητὴ μου, συγχώρεσέ με.

**Ἰωάννα.** (Σκυμμένη πάνω ἀπὸ τὴν ἐστία).— Ὁχι, δὲ θέλω νὰ τοὺς δῶ... Ἄ! πῶς στριφογυρίζουν τὰ φύλλα αὐτὰ καὶ καιόνται... πόσο βαρσανισμένες εἶναι οἱ σελίδες αὐτές.

**Ἡ φωνὴ τοῦ Τζών.**— Ἰωάννα, σὲ ἐκακοποίησα, θέλω νὰ σοῦ ζητήσω συγχώρεση... Δὲ θὰ σὲ στενοχωρήσω πιά. Κα Κλώδη, ξέρω πῶς εἶστε μέσα... ἀνοίξατε... ἢ...

**Ἰωάννα.**— Μὴν ἀποκριθῆτε... (Πάντοτε σκυμμένη στὴ φωτιά). Ἡ φλόγα αὐτὴ ξηραίνει τὰ μάτια μου, καίει τὴν καρδιά μου. Μοῦ φαίνεται πῶς δὲ θάχω πιά ποτὲ δάκρυα, οὔτε ἔρωτα.

**Ἡ φωνὴ τοῦ Τζών.**— Ἰωάννα, τί κάνεις; (Κουνεῖ τὴν πόρτα χτυπώντας τὴν μὲ τὰ πόδια). Κυρία Κλώδη!

**Ἰωάννα** (Στὴν Κα Κλώδη).— Σὰς ἀπαγορεύω νὰ ἀποκριθῆτε. (Στὸν Τζών). Ἀφήστε με ἤσυχη, ὑποφέρω, πολὺ καλὰ τὸ ξέρετε. Σὲ μιὰ στιγμὴ θὰ μπῆτε, σὲ μιὰ στιγμὴ. Τότε, κάμετε ὅ,τι θέλετε. (Ὁ Τζών ὕστερα ἀπὸ νέα λυσσασμένα χτυπήματα, βλαστημᾷ κι' ἀπομακρύνεται).

**Κα Κλώδη.**— Ὁ κύριος θὰ μ' ὀχτρευτῆ τώρα βέβαια, ποὺ γνωρίζει πῶς εἶμαι μὲ τὴν κυρία.

**Ἰωάννα.**— Μὴ φοβᾶστε τίποτε. (Σηκώνεται). Ἄ! ὅλα πιά ἔγιναν στάχτη.

**Κα Κλώδη.**— Ἄς ἀναπαυτῆ λιγάκι τώρα ἡ κυρία. Ἡ κυρία τρέμει σὰν τὸ φύλλο δὲν πρέπει νὰ ρρωσθήσῃ.

**Ἰωάννα.**— Εἶδατε τὴ μητέρα μου, μετὰ τὸ θάνατό της, κυρία Κλώδη;

**Κα Κλώδη.**— Μάλιστα, κυρία.

**Ἰωάννα.**— Ἡ μορφὴ της εἶτανε γαλήνια καὶ εὐτυχῆς;

**Κα Κλώδη.**— Μάλιστα εὐτυχῆς καὶ γαλήνια.

**Ἰωάννα** (Μονάχη της).— Καὶ ὅμως εἶταν πολλὸ ταλαιπωρημένη λίγο πρὶν πεθάνῃ... (Στὴν Κα Κλώδη) Πηγαίνετε νὰ βρῆτε τὸν Τζών τὸν ἄντρα μου... τὸν κ. βαρῶνο... νὰ τοῦ πῆτε ὅτι τοῦ ζητῶ συγχώρεση...

**Κα Κλώδη.**— Εὐχαρίστως θὰ κάμω ὅ,τι μὲ διατάζει ἡ κυρία, μὰ δὲν θὰ εἶταν προτιμότερο ἢ κυρία νά...

**Ἰωάννα.**— Ναι, ἔχετε δικίον· λησμόνησα πῶς εἶναι ὑψηλὰ κι' αὐτὸ σὰς δίνει κόπο.

**Κα Κλώδη.**— Μὰ ὄχι, κυρία, ὄχι, ἐσεὶς ὅ,τι θέλετε. [Κυτάζει ὀλόγουρά της ἀνήσυχα]. Καὶ θὰ μείνετε ἐδῶ ὀλομόναχη;

**Ἰωάννα.**— Γιὰτί ὄχι;

**Κα Κλώδη.**— Τότε πάω... πάω νὰ φωνάξω τὸν κύριο...

**Ἰωάννα.**— Εὐχαριστῶ.

**Κα Κλώδη.**— Ἡ κυρία δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ δῇ τὸν Παπᾶ Φεριέρο;

**Ἰωάννα.**— Ἀριότερα. Παρακαλέστε τον νὰ μὴ φύγῃ.

**Κα Κλώδη.**— Κυρία... μὴν ἔχετε τοῦλάχισ-



στο κακό στο νοῦ σας! Μὴ θελήσετε νὰ κάμετε τίποτε κακό! Σκεφθῆτε πὼς ἐδῶ μέσα σὰς κοιτάζει ἡ μαμά σας.

**Ἰωάννα.**— Ἡ μαμά μου μὲ κοιτάζει!... Μάλιστα, Κα Κλώδη. Μὰ ἐπιτέλους τί ἔχετε στοῦ νοῦ σας; Σὰς διατάζω μιὰν ὑπηρεσία καὶ σεῖς μ' ὑπακούετε κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο; Ἐπιθυμῶ νὰ μείνω μονάχη. Ἀφήστε με.

**Κα Κλώδη.**— Πολὺ καλὰ, κυρία, κατεβαίνω. (Βγαίνει).

### ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

**Ἡ Ἰωάννα μόνη, ἔπειτα ἡ Κα Κλώδη.**

(Ἡ Ἰωάννα ἀνοίγει πάλι τὸ μικρὸ ἐπιπλο, ἐπιθεωρεῖ τὸ συρτάρι γιὰ νὰ δῆ μήπως τυχὸν ἔμεινε κι' ἄλλο γράμμα. Κατόπιν περνᾷ μπροστὰ ἀπὸ τὸν Ἐσταυρωμένο, τὸν κοιτάζει μιὰ στιγμή καὶ στρέφει ἄλλοῦ τὰ μάτια).

**Ἰωάννα.**— Τί σύμβολο! Καὶ πὼς νὰ μὴν τὸ καταλάβουν ἀκόμη. Μὰ ὁ Θεὸς αὐτὸς εἶναι πάντα πεθαμένος· καὶ μεις παρακαλοῦμε ἕνα πτώμα! (Πλησιάζει πάλι τὸ γραφεῖο, παίρνει ἕνα χαρτί, γράφει ἀπάνω μερικὲς λέξεις, κατόπιν σταματᾷ, συλλογίζεται, ξεσχίζει τὸ χαρτί σὲ χίλια κομμάτια). Ὅχι, δὲν πρέπει.... (Ὅρμᾷ πρὸς τὸ παράθυρο ποῦ βρίσκεται τὸ ἐπικίνδυνο μπαλκόνι, τὸ ἀνοίγει). Ἔτσι, θὰ ποῦν πὼς ἔγινε δυστύχημα, μάλιστα, ἕνα κάζο. (Ἡ Κα Κλώδη παρουσιάζεται στὴν πόρτα καὶ ρίχνει μιὰ κραυγή. Ὁ Παπᾶς μπαίνει μέσα· ἐκείνη φεύγει ἀμέσως).

### ΣΚΗΝΗ Ζ'.

**Ἰωάννα, ὁ Παπᾶς.**

**Ὁ παπᾶς.**— Βάλτε λοιπὸν στοῦ νοῦ σας νὰ πεθάνετε, κόρη μου;

**Ἰωάννα.**— Ἀλλά....

**Ὁ παπᾶς.**— Ἡ φτωχὴ αὐτὴ γυναῖκα ἔτρεμε ὀλόσωμη. Μοῦ ὀρκίζεστε πὼς δὲν εἴχατε καμιὰν ἔνοχη σκέψη;

**Ἰωάννα.**— Μὰ εἶναι ἔνοχη σκέψη τὸ νὰ.... Ἐ, καλὰ, μάλιστα, θέλησα νὰ πεθάνω καὶ τίποτε δὲ θὰ μ' ἐμποδίσει.

**Ὁ παπᾶς.**— Θέλετε νὰποφύγετε ἕνα ἀμάρτημα πιθανόν, γιὰ ἕνα ἔγκλημα βέβαιον. Εἶναι λοιπὸν ἡ στιγμή γιὰ σὰς νὰ παρουσιαστῆτε μπρὸς στοῦ Θεοῦ.

**Ἰωάννα.**— Ἄ! μὴ μοῦ μιλάτε γιὰ Θεό! Αὐτὸς ὁ Θεὸς γιὰ ποιὸν φανερώνεται σήμερα; Ὁ πατέρας μου, μὲ ὅλο τὸ θρησκευτικὸ του φανατισμό, τὸν πιστεύει; Ὁ ἀντρας μου προσεύχεται, παρὰ τὴν ὑποκρισία του; Μονάχα οἱ γυναῖκες, οἱ ἀδύνατοι, οἱ ταπεινοὶ τὸν ὑπακούουν καὶ κείνος τοὺς βασανίζει. Ὁ Θεὸς μονάχα γι' αὐτοὺς ὑπάρχει, γιὰ νὰ τοὺς ταλαιπωρῇ.

**Ὁ παπᾶς.**— Συγχώρησέ την, Θεέ μου.

**Ἰωάννα.**— Γιὰ νὰ ζητήσω τώρα τὸ Θεό; Μὲ συγχώρησε κείνος ἐμένα, ποῦ δὲν ἔκαμα τίποτε;

**Ὁ παπᾶς.**— Κυρία...

**Ἰωάννα.**— Μὰ καταλάβετε τὸ λοιπὸν αὐτὸ ποῦ σὰς λέγω: μὲ συστήσατε, μὲ διατάξατε νὰ σιωπήσω, καὶ ἀφότου σκέφθηκα, ἐκατάλαβα τὸ θαυμάσιο νόημα τῆς διαταγῆς αὐτῆς. Μὰ μπορῶ νὰ σὰς τὰ πῶ αὐτὰ τὰ πράγματα;... Ἡ σιωπὴ γινότανε πιά συνενοχὴ. Εἶδα τὸ πάθος τοῦ ἀνδρός μου νὰ μεγαλώνῃ μὲ ὅλα τὰ ἐμπόδια ποῦ τοῦ ἔφερνα καὶ σ' ἕνα τέτοιο φλογερὸ αἶσθημα, σὲ μιὰ τέτια τρυφερότητα, ἀλοίμονο, ἔννοιωσα τὴν ἀντίστασή μου νὰ ἐξαφανίζεται, ὀλόκληρη τὴν ὑπαρξή μου νὰ συγκλονίζεται.... εἶμαι γυναῖκα δλέπεις, καὶ ἀγαπῶ ἀγαπῶ μιὰν ὑπαρξὴ μυστηριώδη, ποῦ δὲν μπορῶ νὰ μάθω ἂν εἶναι ἀδελφός μου ἢ σύζυγός μου. Ἄ! αὐτὴ ἡ θλίψη εἶναι νέα νομίζω, ἀνάμεσα σ' ὅλες τίς ἀνθρώπινες θλίψεις.

**Ὁ παπᾶς.**— Ὅλες οἱ θλίψεις εἶναι ὅμοιες.

**Ἰωάννα.**— Μ' ἐκυρίευσε ἀνησυχία, ἀπελπισία ἴσως, σεῖς εἴχατε ἀναχωρήσει, ἐγὼ εἶμουν μονάχη μπροστὰ σὲ τέτιο ἔγκλημα, αἰσθάνθηκα πάλι τὴν ἀνάγκη νὰνοίξω τὴν ψυχὴ μου, νὰ δῶ ἕναν ἱερέα...

**Ὁ παπᾶς.**— Ἄ! Γιατί δὲ μ' ἐπεριμείνατε;

**Ἰωάννα.**— Γιατί δὲν ὄφειλα πιά νὰ περιμένω. Τότε εἶπα ἕνα ψέμμα, μιὰ πανουργία, ξέφυγα ἀπὸ δῶ, μπῆκα σ' ἕνα τραῖνο καὶ σὲ μισὴ ὥρα ἔφτασα σὲ μιὰ γειτονικὴ πόλη ὅπου εἶμουν ἀγνωστὴ. Βρῆκα ἕναν παπᾶ ποῦ ἔτυχε στοῦ δρόμο μου — ὁ παπᾶς δὲν ἀντιπροσωπεύει πάντα τὸ Θεό;... Τοῦ ἐξομολογήθηκα ὅλα... ὅλα καὶ κείνα ἀκόμη ποῦ δὲν ἐξομολογῆται κανεὶς στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του.

**Ὁ παπᾶς.**— Ἄ, παιδί μου!...

**Ἰωάννα.**— Θαρρῶ πὼς βλέπω ἀκόμα τὰ μάτια του πίσω ἀπὸ τὰ ξύλινα κάγκελλα. Μοῦ ἀποκρίθηκε τὰ ἐξῆς: — σεῖς δὲν μοῦ τὸ εἴχετε πεῖ — ὅτι ὁ γάμος μου εἶναι μολυσμένος καὶ ἄκυρος, ὅτι δὲν εἶμαι παρὰ ἡ παλλακίδα τοῦ συζύγου μου. (Μὲ σιγανὴ φωνή). Ἐπρόσθεσε ἀκόμη ὅτι ἡ αἰμομιξία εἶναι ἔγκλημα κατὰ τῆς φύσεως καὶ ὅτι μποροῦσα νὰ γεννήσω τέρατα!... Ἐχωρίσθηκα πάλι ἀπὸ τὸν κ. Δεδιέν, πράγμα ποῦ δὲν ἐξηγεῖται, ποῦ δὲν μπορῶ νὰ τοῦ τὸ ἐξηγήσω... καὶ τώρα ὅλες οἱ ὑποψίες του ξυπνήσανε ὀρμητικώτερες καὶ ἡ ζηλοτυπία του ἔγινε φλογερότερη. Μὰ δὲν εἶναι αὐτὰ μονάχα... ὁ πατέρας μου... ὁ κ. Ραχιάν...

**Ὁ παπᾶς.**— Ἄ! Θεέ μου!

**Ἰωάννα.**— Ὁ πατέρας μου, ποῦ ἀνακατώθηκε σ' αὐτὴ τὴ φασαρία, ὁ πατέρας μου, ἀδιάφορος στὴν ἀρχὴ καὶ χωρισμένος, συγκινήθηκε ἐπιτέλους· πρὸ ὀλίγου, ἐπειδὴ μὲ στενοχώρησε κείνος, μὲ στενοχώρησανε καὶ οἱ δύο, ἀφήκα νὰ μοῦ διαφύγῃ τὸ μυστικὸ μου. Ἐπρεπε τώρα νὰ ὑπερασπίσω ἐναντία στὴν ὀρμὴ τους τὸ γραφεῖο ποῦ εἶχε μέσα τὰ φρικώδη γράμματα... Χωρὶς τὴν παρέμβασή τῆς καλῆς αὐτῆς ὑπηρετριάς... τῆς Κας Κλώδης... θὰ παραβίαζαν τὸ παρελθόν... Εὐτυχῶς, τὸ παρελθὸν αὐτὸ δὲν ὑπάρχει πιά...

**Ο παπᾶς.**— Τί;

**Ἰωάννα.**— Κοιτάχτε αὐτὰ τᾶποκαΐδια.

**Ο παπᾶς.**— Κατάλαβα. Καλὰ ἐκάματε.

**Ἰωάννα.**— Ἄν ὁμῶς αὐτὰ τὰ χαρτιά καταστραφήκανε, ἂν αὐτὲς οἱ ἀποδείξεις καήκανε, μὲνῶ ἐγώ, ἐγὼ ὁ μάρτυρας, ἢ ἀπόδειξη τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ. Σὲ λίγο, τώρα ἴσως, ὁ ἄντρας μου ὁ... πατέρας μου, θὰ ξεναέλθουν ἐδῶ νλπαιτήσουν μιὰ ἐξήγηση, μιὰν ὁμολογία, μιὰν ἀλήθεια... Ἄν σιωπήσω, ἀφήνω νὰ ὑπονοηθῆ ἢ μητέρα μου, ἂν μιλήσω, τὴν κατηγορῶ... Ἄ! θὰ καταλάβετε τώρα βέβαια ὅτι ἔχω δικαίωμα νὰ πεθάνω, ὅτι τὸ καθήκον μου καὶ ἡ ἀνάγκη αὐτὸ ἀπαιτοῦν. Ἀφήστε νὰ πιστευθῆ πὼς ἔγινε ἓνα δυστύχημα πιθανόν, παραδεκτόν. Σᾶς ἱκετεύω, πατέρα μου, ἐπιτρέψετε μου νὰ πεθάνω.

**Ο παπᾶς.**— Τι λέτε;

**Ἰωάννα.**— Τὸ πᾶν θὰ λησμονηθῆ ὁ θάνατός μου διορθώνει καὶ ἀπλοποιεῖ τὰ πάντα. Μιὰ γυναίκα ὀλιγώτερο στὸν κόσμον τί σημαίνει;

**Ο παπᾶς.**— Κ' ἓνα ἔγκλημα περισσότερο; Ἄ! ἂν μπορούσατε νὰ νοιώσατε κατὰ βάθος τὴ φρίκη τοῦ ἁμαρτήματος, κάθε ἁμαρτήματος, πὼς θὰ τολμούσατε νὰ μοῦ μιλήτε γιὰ τοῦτο ἐδῶ, γιὰ τὴν αὐτοκτονία, τὸ μόνο ἀνεπανόρθωτο ἁμαρτήμα, τὸ μόνο ποὺ δὲν ἀφήνει τὴν περίπτωση τῆς μετανοίας; Ἀλλὰ παιδί μου, κόρη μου, ἐλησμονήσατε νὰ πῆτε ἓνα πράγμα σ' αὐτὸν τὸν ἄγνωστο ἱερέα, τὸν ἀσπληρότερο ἀπὸ τὸ Θεό. Δὲν τὸν ἐπληροφορήσατε τὴν ἀμφιβολία, ποὺ μπορούσε, ποὺ ἔπρεπε νὰ μὲνῆ μέσα σας... αὐτὴ τὴν ἀμφιβολία, ποὺ ἐπιτέλους εἶναι ἓνα ὄπλο γιὰ τὴ συνειδηση. Δραματοποιεῖτε μιὰν ὑπόθεση, πολεμάτε ἐναντία σὲ μιὰ πιθανότητα. Δὲν πιστεύω νὰ ἔχετε καμιὰν ἀπόδειξη νέα καὶ θετική.

**Ἰωάννα.**— Ὅχι, τὰ ἔκανσα ὅλα, χωρὶς οὔτε βλέμμα νὰ ρίξω. Μὰ δὲν καταλαβαίνετε λοιπὸν ὅτι σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση ἢ ἀμφιβολία εἶναι βᾶσανο χειρότερο ἀπὸ τὴ βεβαιότητα; Πὼς θὰ μάθω ποτὲ ἂν ὁ πατέρας μου εἶναι ἀληθινὰ πατέρας μου ἢ ἓνας ξένος, ἓνας ἐχθρός; Πὼς θὰ μπορέσω νὰ γνωρίσω ποῖος εἶναι αὐτός ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀγαπῶ, ποὺ ἀγαπῶ μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ μου καὶ μ' ὅλες τὶς αἰσθήσεις μου; Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι πίσω ἀπὸ αὐτὸ τὸ μέτωπο... ἀπὸ αὐτὴ τὴν ὄψη κρύβεται ἢ ἀπάντησι!... Ἄ! σεῖς ποὺ δὲν θέλετε νὰ πεθάνω, πῆτε μου, πῆτε μου ἂν πρέπει νὰ ζήσω!

**Ο παπᾶς.**— Ξέρετε τί μοῦ ζητᾶτε, φτωχὸ παιδί! Εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ παίρνετε τὴν ἁμαρτία, νὰ μὲ τυλίγετε μὲ αὐτὴ καὶ νὰ μὲ ἀφήνετε μέσα νὰ λυώνω. Δὲν ὑπάρχει βαθμὸς συγχωρήσεως γιὰ παρόμοιο ἔγκλημα.

**Ἰωάννα.**— Οἱ παπάδες ἔχουν ἐγωῖσμούς τραχικούς. Μονάχα γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας σκέπτεσθε.

**Ο παπᾶς.**— Ὅχι, γιὰ τὴν Αἰωνιότητα.

**Ἰωάννα.**— Ἄχ! μετανοιώνω τώρα γιὰτὶ ἔκαψα τὰ χαρτιά ἐκεῖνα· τοῦλάχιστο μ' αὐτά, θὰ ἔδγαίνα μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι. (Σκύβει πρὸς τὴν ἐστία καὶ παίρνει μιὰ φούχτα ἀποκαΐδια). Τί φρικώδης ὑποψία! Ἐ! λοιπὸν ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῆς τῆς βεβαιότητος ἢ τῆς ὑποψίας οἱ ὦμοι μου λυ-

γίζουν καὶ ἡ καρδιά μου σπαράζεται. (Πέφτει καταγῆς καὶ κλαίει μ' ἀναφυλλητὰ).

## ΣΚΗΝΗ Η΄

Οἱ ἴδιοι, Τζών, Ροαγιάν.

(Ὁ Τζών καὶ ὁ Ροαγιάν μπαίνουν ἤσυχα. Ὁ παπᾶς τοὺς κάνει νεῦμα νὰ σιωπάσουν, ἀλλ' ὁ Τζών φωνάζει πρὸς τὴ γυναῖκα του).

**Τζών.**— Ἀγαπητὴ μου, ἀγαπητὴ μου, συγχώρεσέ με.

**Ροαγιάν.**— Πρέπει νὰ τελειώνουμε. Κύριε Φερίερε, σὲ σᾶς ἀπευθύνομαι: ἂν ξέρετε τὸ λόγο τοῦ τρομεροῦ αἰνίγματος ποὺ βαρύνει ἐπάνω μας, τὸ καθήκον σας εἶναι νὰ μιλήσητε. Θὰ ἔχω πεποιθήσι στὸ λόγο σας, μὰ πρέπει νὰ μιλήσετε.

**Ο παπᾶς.**— Κύριε Ροαγιάν, ξέρετε μὲ τί ἀπόλυτη ἀσπληρότητα περιβάλλεται τὸ μυστικὸ τῆς ἐξομολογήσεως· μὲ τὴν πιὸ ἀσπληρὴ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτίμησι, μὲ ἀτέλειωτες τιμωρίες, τις δικαιότερες καὶ ἀναγκαιότερες τιμωροῦνται κείνοι ποὺ τὸ παραβαίνουν, ἀκόμη καὶ γιὰ καλὸ... γιὰτὶ τότε μπορούσαν νὰ τὸ κάμουν καὶ γιὰ καλὸ. Ἄλλ' ὁ νόμος ἐνὸς λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου εἶναι καὶ νόμος τῆς αὐτοθυσίας καὶ ἴσως ἂν μπορούσε νὰ ἁμαρτήσῃ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, δὲ θὰ ἐδισταξε καθόλου γιὰ νὰ σώσῃ ἓναν ἄνθρωπο... Κύριε Ροαγιάν, ἀκούσατε τί ἔχω νὰ πῶ στὴν κόρη σας... Κυρία Δεβιέν, πηγαίνετε στὸν ἄντρα σας, ἀγαπήσατε τὸν ὅπως εἶναι χρέος σας νὰ τὸν ἀγαπήσατε «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»: κάμετέ το ἔχοντας ἀπόλυτη βεβαιότητα ὅτι κανένας ἄλλος δεσμὸς δὲν ὑπάρχει ἀνάμεσὸ σας ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἅγιον καὶ ἱερόν δεσμὸν τοῦ γάμου. (Ἡ Ἰωάννα μένει ἀφωνη, μὲ ἓνα νεῦμα ὁ Παπᾶς τῆς δείχνει τὸν ἄντρα της. Ἐκεῖνη πηγαίνει κοντὰ του καὶ ἀγκαλιάζεται). Ἡ μητέρα σας ὑπῆρξε μιὰ μαρτυρικὴ καὶ ἅγια ψυχὴ... Πηγαίνετε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ!.. Καὶ τώρα ἀφήστε με μονάχον ἐδῶ, θέλω νὰ προσευχηθῶ λίγο. (Ὅλοι φεύγουν ἀργά).

## ΣΚΗΝΗ Θ΄

Ὁ Παπᾶς μονάχος.

(Προχωρεῖ πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον καὶ πέφτει γονατιστός).

**Ο παπᾶς.**— Θεέ μου, συγχώρεσέ με γιὰτὶ εἶπα ψέμματα.

ΑΥΛΑΙΑ

Τέλος.

Μετάφρ. Δ. Π. Ἀλβανοῦ.



## Ε. Χ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ



Εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα φυλλάδια τοῦ ἐγκρίτου Γαλλικοῦ περιοδικοῦ «*Comoedia illustré*» δημοσιεύονται ποιήματα τοῦ συμπολίτου μας λογίου καὶ ποιητοῦ κ. Εὐστρ. Χ. Ἀθανασιάδου, συνοδευόμενα ὑπὸ τῆς εἰκόνας του καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐγκωμίων διὰ τὴν τέχνην του ὡς καὶ βιογραφικῶν σημειώσεων. Ὁ κ. Ἀθανασιάδης δὲν δημοσιεύει διὰ πρώτην φοράν ἔργα του εἰς τὴν Γαλλικὴν, τὴν ὁποίαν γράφει ἀριστοτεχνικώτατα ὡς τέλειος Γάλλος συγγραφεύς. Πολλὰ περιοδικὰ ἐκ τῶν καλυτέρων τῆς Γαλλίας ἐφιλοξένησαν στίχους του εἰς τὰς σελίδας των, τὸ δὲ δράμα του «Ἡ Νέα Τουρκία», γραφὲν πρὸ δύο περίπου ἐτῶν καὶ παιχθὲν ἐπανελημμένως ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς σκηνῆς ἀρίστην ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν. Διὰ τὰ τελευταῖα του ποιήματα πολλοὶ ἐκ τῶν κορυφαίων λογίων τῆς Γαλλίας ἐκφράζονται ἐνθουσιωδέστατα, χαιρετίζοντες ἓνα νέον ἀστὲρα ὅστις ἀρχίζει νὰ διαλάμπῃ εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας· ὁ πολὺς Μᾶξ Νορδάου καὶ ὁ παγκοσμίου φήμης προβηγκιανὸς ποιητῆς Μιστρᾶλ συνεχάρησαν θερμότατα δι' ἐπιστολῆς των τὸν ποιητὴν μας. Προσεχῶς πρόκειται νὰ παρασταθῇ εἰς τὸ ἀρχαιοπρεπὲς θέατρον τῆς Ὁράνζης νέον δράμα του ὑπὸ τὸν τίτλον «Περίανδρος», τὸ ὁποῖον προανήγγειλεν ἤδη ὁ Γαλλικὸς τύπος. Τὸ μόνον λυπηρὸν εἶνε ὅτι ἡ νεοελληνικὴ φιλολογία στερεῖται ἐνὸς ἐκλεκτοῦ σκαπανέως τῆς, τὸν ὁποῖον μᾶς παίρνει ἡ Γαλλικὴ, ὅπως μᾶς ἐπῆρε τὸν Μωρεᾶς καὶ ὅπως ἡ Ἰταλικὴ μᾶς ἐπῆρε τὸν Ζακυνθινὸν Φώσκολον. Διότι ὅπως λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Μᾶξ Νορδάου, ὁ ἄπειρος πλοῦτος τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας δὲν εἶχεν ἴσως ἀνάγκην τῶν «χρυσῶν στίχων» του, ἐνῶ ἡ νεοελληνικὴ φιλολογία δὲν ἔμπορεῖ δυστυχῶς νὰ εἴπῃ ὅπως ἡ Γαλλικὴ: «τί μὲ μέλλει ἂν ἔχω ἓνα περισσότερον ἢ ἓνα ὀλιγότερον μέγαν ποιητὴν, ἀφοῦ ἔχω τόσον πολλούς;»,

Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας παραθέτομεν ἓνα ἀπὸ τὰ εἰς τὸ «*Comoedia illustré*» δημοσιευθέντα ποιήματα τοῦ κ. Ἀθανασιάδου κατὰ μετάφρασιν Ἀθηναίου συνεργάτου τῆς «Χαραυγῆς».



### ΣΤΗ ΛΥΡΑ



Ὁ Λύρα μου, βαρεῖ ἐσταυρὲ, ἀπὸ τὴν ἄκρη ἐδῶ,  
 ποῦ τὸ λερὸν ἀνθρώπινο κοπάδι τριγυρίζει,  
 πρέπει ν' ἀνέβουμε μαζὺ στὸ πειδὸ ψηλὸ βουνό,  
 ποῦ τὴν κορφή του ὁ κουρνιαχτὸς τοῦ δρόμου δὲν ἀγγίζει.

Ἄς ἀνεβαίνουμε... γιατί εἶν' ὑπερκόσμια, θεῖα  
 ἡ καταφρόνια, κι' ἀρκετὸ γιὰ νὰ μὲ ταπεινώνη  
 νὰ βλέπω στὴν περήφανη, τρανή μου δυστυχία  
 τὸ δάχτυλό μου ἀγγίζοντας τὴν κόρδα πῶς ματώνει.

Τὸ ν' ἀγαπᾶς τὸν ἔρωτα δὲν εἶνε φοβερό,  
 ὅσο τὸ νὰ γιατρεύεσαι νωρὶς ἀπ' τὰ ὄνειρά του·  
 ὁ πληγωμένος ὁ ἀητὸς αἱμά του σὰ χυθῆ,  
 πετάει ψηλὰ στὸν οὐρανὸ νὰ βρῆ τὴ γαληνιά του.

Ὅμως οἱ ἄνεμοι συχνὰ φέρνουν ἐδῶ στὴ γῆ  
 περήφανων πουλιῶν φτερά, κυματιστὰ κουρέλλια:  
 ὦ Φύσις, ὦ μητέρα μου, μὰ δὲν ἀναγνωρίζεις  
 τῶν τρυφερῶν σου καλαμιῶν τὴ Λύρα μου ἀδερφή;

Μετάφρασις Ρ. Φ.



## ΤΟ ΦΩΣ

Λογιῶν λογιῶν ῥοδόχρονα ἐπῆρε,  
Ἐράντισε τὰ σκόρπια μου μαλλιά  
Μ' ἐχάιδεψε, μὲ κύτταξε στὰ μάτια  
Κ' ἐγέμισε τὰ χέρια μου φιλιά.

Μὰ στ' ἄπλαστα τῶν δυὸ ματιῶν του βάρη  
Ἐντίκρουσα ἓνα οὐράνιο φῶς,  
Γλυκὰ ἐφεγγοβόλησε κ' ἐχάθη...  
Ἐρωτὰς του ἦτον ὁ κρυφός...

## ΕΙΔΕΣ;

Εἶδες τ' ἀστέρια ὅταν γελοῦν ;  
Εἶδες τ' ἀστέρια ὅταν φιλοῦνται ;  
Εἶδες τ' ἀστέρια ὅταν κυλοῦν  
Καὶ μέσ' στὴν ἄβυσσο σκορπιοῦνται ;

Αἶ !... τόσο μόνο καὶ ἡ χαρὰ  
Μέσα στὰ στήθη μου ἔχει ἀνθίσει,  
Ὅσο τῶν ἀστρῶν τὸ φιλί  
Καὶ τὸ χαμόγελο ἔχει ζήσει.

Μαρίκα Καρακάση  
(Πίπιζα)

## ΜΕΣΗΜΕΡΙ

Μόνος, Φοῖβε, μὲ τὴν ὑπέρτατη λαμπρότη  
στὰ μεσοῦρανα ἀργοκίνητος σαλεύεις  
κι' ὅποιον κυττάει ἀψήφιστα τὴ θεία σου νειότη  
ἀμείλιχτα, ξανθὸ ἀργυρότοξε, τοξεύεις.

Τῆς πολυθόρυβης ἡμέρας ὅλοι οἱ κρότοι  
ξεψυχοῦνε τώρα ποῦ ὀργισμένος νεύεις.  
Ἡ σιωπὴ σοῦ ἀρέσει. Μὰ σὰ μιὰ θεότη  
δὲν σοῦ ξεφεύγει ἡ ἔχτρα γύρω ποῦ μαντεύεις

γιὰ τὸ ζυγὸ σου. Κι' ὅταν ἡ ἀνοιχτὴ ἀγκάλη  
τῶν θαλασσίων νυμφῶν γλυκὰ σὲ προσκαλέσῃ  
κι' ἀκράτητος μ' ἐρωτικὴ γλυστράεις ζάλη,

γιὰ νὰ χαροῦνε στὸ χαμό σου ὅλοι στὴ μέση  
θὰ τρέξουνε, ἄνθρωποι, πουλιά, πνοὲς νὰ ἰδοῦνε  
σ' αἶμα βασιλικὸ οἱ ἀχτίδες σου νὰ σβοῦνε.

Β. Ἐλεγάς

## ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

19 Ὀκτωβρίου 1911

## ΙΟΥΛΗ—Α. Προβελεγγίου δράμα εἰς πρ. 4.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος τούτου, τὸ ὁποῖον ἐσχάτως ἐπαίχθη εἰς τὸ « Ἀττικόν », ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἡ Ἰόλη, χήρα νεαρωτάτη ζῆ εἰς τὸ σπίτι τοῦ ζωγράφου Βαλερίου, ὁ ὁποῖος τὴν ἀγαπᾷ ὅσον καὶ τὴν θυγατέρα του Ἄνναν. Εἶνα: μία γυναῖκα ποῦ τρελλαίνεται διὰ τὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς. Πρὶν ἀκόμη λησμονηθῆ ὁ πρῶτος ἄνδρας τῆς ἐρωτεύεται τὸν ποιητὴν Ἄρειον, φίλον τοῦ προστάτου τῆς. Ἐντὸς ὀλίγου μὴ εὐρίσκουσα εἰς τοῦτον τίποτε ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τὸν ἐγκαταλείπει ἀσπλάγγνως εἰς τὰ ποιητικὰ του ὄνειρα, καὶ ἀρραβωνίζεται τὸν Λέοντα Βρανᾶν, ἓνα πλουσιόπαιδα, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν διὰ νὰ ἀγοράσῃ ἔργα τοῦ ζωγράφου. Μὰ καὶ ἡ εὐτυχία τῆς αὐτῆς δὲν διαρκεῖ πολὺ. Μία ἐπιγραφὴ ἐπάνω εἰς ἓν κἀθισμα ἐντὸς τοῦ κήπου προδίδει τὰς ἐρωτικὰς τῆς σχέσεις μὲ τὸν Ἄρειον. Ὁ Λέων φεύγει εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἡ Ἰόλη ἀπηλπισμένη καὶ συντετριμμένη προσέρχεται καὶ ζητεῖ συγγνώμην ἀπὸ τὸν ποιητὴν. Τὸ δράμα τελειώνει μὲ τὴν ἔνωσιν τοῦ Ἄρειου μετὰ τῆς Ἄννας, ἡ ὁποία πρὸ πολλοῦ ἠγάπα τὸν ποιητὴν, χωρὶς νὰ ἐκμυστηρεῖται εἰς αὐτὸν τὸν ἔρωτά τῆς.

Εἰς τὴν « Ἰόλην » δὲν εὐρίσκομεν κανὲν στοι-

χεῖον τῆς ἀληθινῆς δραματικῆς τέχνης. Ὑπόθεσις κοινὴ χωρὶς καμμίαν πλοκήν. Γλῶσσα νεκρὰ καὶ διάλογος ἀνούσιος καὶ μακρότατος γεμάτος ρητορείαν καὶ λυρισμὸν. Ἐχουν καμμίαν σχέσιν μὲ τὸ κοινωνικὸν δράμα τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτά ;

Εἰς ἓν μέρος τοῦ δράματος εἶναι γραμμένα τὰ ἑξῆς σοφὰ λόγια: « Ὅταν πάρη φωτιὰ ἓνα σπίτι, πρῶτα τὴν βλέπουν οἱ διαβάται κ' ὕστερα ὁ νοικοκύρης. » Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἐφηρημώσθη καὶ εἰς τὴν « Ἰόλην ». Τὰ σφάλματά τῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ τὰ ἀντιληφθῆ ὁ συγγραφεύς.

Ὁ κ. Προβελεγγίος ὡς ἄνθρωπος εἶνε ἔσοχος. Ὡς λυρικὸς ποιητὴς μέτριος. Ὡς δραματογράφος κατῆλθε κάτω ἀπὸ τὸ μηδέν.

## ΦΑΟΥΣΤ — τοῦ Γκαίτε.

Μὲ τὴν παράστασιν τοῦ « Φάουστ » τρίτην φορὰν ἐφέτος ἡ Κυβέλη ἠθέλησε νὰ διαψεύσῃ ἐκείνους, ποῦ τὴν κρίνουν κατάλληλον μόνον δι' ἔργα τοῦ σαλονιοῦ. Ἀμίμητος εἰς τὴν « Ἀντιγόνην » τοῦ Μάνου, θαυμασία εἰς τὸν « Οἰδίποδα Τύραννον » τοῦ Σεφεριάδου, αἰθερία εἰς τὸν « Φάουστ », εἰς τὸν ὁποῖον διέπλασεν ἓνα τέλειον τύπον Μαργαρίτας. Καὶ διεκήρυξεν ὁμοφώνως ἡ θεατρικὴ κριτικὴ, ὅτι ἡ Κυβέλη κρύπτει εἰς τὰς μυρίας ψυχὰς τῆς δλόκληρον τὴν τέχνην.

Ὁ Οἰκονόμου μᾶς παρουσίασε τὸν Μεφιστοφελῆ ὅπως τὸν ἐννοοῦν οἱ Γερμανοί. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐννοήθη ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸν ἰδικὸν των Μεφιστοφελῆ.

Ὁ Γαβριηλίδης ὡς Φάουστ καὶ μ' ὄλην τὴν μελέτην του ἀπέτυχεν οἰκτρότατα.



Δάφνις και Χλόη

(Έργον τοῦ γάλλου ζωγράφου F. Gérard)

### ΗΛΕΚΤΡΑ — τοῦ Χόφμανσταλ

Με τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς Γερμανικῆς τέχνης μᾶς ἐπεφύλασεν ἡ Μαρίκα μίαν ἀπὸ τὰς σπανιωτάτας καλλιτεχνικὰς ἀπολαύσεις.

Ἐπάνω εἰς τὸν ἀρχαῖον μῦθον ἀλλαγμένον εἰς ὀλίγα μόνον σημεία, ἐδημιούργησεν ὁ μέγας Γερμανὸς δραματογράφος με σημερινὴν τέχνην καὶ ψυχολογίαν μίαν Ἡλέκτραν ἐφάμιλλον τῆς ἀρχαίας τραγωδίας συγκινοῦσαν ὅμως πολὺ βαθύτερον τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν.

Τὸ ἔργον μεταφρασμένον ἀριστοτεχνικώτατα ἀπὸ τὸν κ. Κ. Χατζόπουλον ἐπανελήφθη εἰς τρεῖς κατὰ συνέχειαν παραστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας εὗρον τὴν εὐκαιρίαν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ θαυμάσουν καὶ πάλιν τὴν ἀνέφικτον τέχνην τῆς ὑπερόχου Ἑλληνίδος τραγωδοῦ.

### ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΣΠΕΡΙΣ

ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων διωργανώθη τὴν 7ην τρ. εἰς τὸ Δημοτικὸν μίαν ἑκτακτος καλλιτεχνικὴ — ὅπως τὴν ὠνόμασαν — ἑσπερίς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπαίχθησαν ὑπὸ τριῶν διαφόρων θιάσων τρία μονόπρακτα ἔργα: ἀπὸ τὸν θίασον Ρο-

ζαλίας Νίκα καὶ Ἐδμόνδου Φῦρστ ὁ «Καροῦζο» τοῦ Roberto Bracco, ἔργον φλύαρον καὶ ἀνιαρώτατον, ἀπὸ τὴν Μαρίκα Κοτοπούλη τὸ «Γαρούφαλλο» τοῦ Oggetti, ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ζωὴν δραματοποιημένον με μεγάλην τέχνην καὶ ἀπὸ τὴν Κυβέλην «Ἡ Γυναῖκα» τοῦ Πολέμη, διὰ τὴν ὁποίαν σᾶς παραπέμπω εἰς τὴν προηγουμένην μου.

Ἐκτὸς τούτων ἐπανελήφθησαν καὶ μερικαὶ σκηναὶ ἀπὸ τὰ «Παναθήναια», τὸν «Κινηματογράφον» καὶ τὸ «Πανόραμα».

Ἡ συρροὴ ὑπῆρξε πρωτοφανής. Καὶ μ' ὄλην τὴν ὑπερτίμησιν τῶν θέσεων, ἡ πλατεῖα, αἱ ἀλλεπάλληλοι σειραὶ τῶν θεωρείων καὶ τὸ ὑπερῶον ἐπληρώθησαν ἀσφυκτικῶς. Καὶ ἐπέτυχεν ἡ ἑσπερίς πληρέστατα προσπορίσασα εἰς τὴν Ἑταιρείαν περισσοτέρας τῶν 10 χιλιάδων δραχμῶν.

Καὶ τὸ χρεῖμα αὐτὸ εἰς τί θὰ χρησιμοποιηθῆ; Διὰ νὰ δικαιολογηθῆ ἡ ἑκτακτος καλλιτεχνικὴ ἑσπερίς, ἐλέχθη ὅτι αἱ εἰσπράξεις θὰ διεντίθεντο διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ronstand καὶ τοῦ Richerpin, οἱ ὁποῖοι θὰ μᾶς ἐπισκεφθοῦν τῶρα κοντά. Ὅμως καθὼς φαίνεται αἱ δραχ-

μούλες δὲν θὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὰ θυλάκια τῶν δραματογράφων μας.

### ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Ἡ θεατρικὴ περίοδος ψυχορραγεῖ. Οἱ ἥθοιοι — τὰ μεταβατικὰ αὐτὰ πτηνὰ — ὄλο καὶ φεύγουν. Τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως ἐδόθη ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Μελοδράμα, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησεν ἡ Ὀπερέττα καὶ ὁ θίασο; Ροζαλίας Νίκα καὶ Ἐδμόνδου Φύρστ. Τὸ βραδύτερον μέχρι τοῦ τέλους; Ὀκτωβρίου φεύγουν καὶ ἡ Μαρίκα καὶ ἡ Κυβέλη. Οὕτω δὲ εἰς ἐκπνεύση τελείως ἡ θεατρικὴ περίοδος διὰ ν' ἀναστηθῇ τὸν προσεχῆ Μάϊον μετὰ νέαν ζωὴν καὶ νέαν δύναμιν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως δὲν θὰ μείνωμεν χωρὶς θέατρον. Ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν θὰ παρελάσουν ὄλοι οἱ μεγάλοι καλλιτέχναι τῆς Εὐρώπης. Τὸ «Ἀττικὸν» ἐγκαινιάζεται αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα ἀπὸ τὴν νέαν Ὀπερέτταν τοῦ μοναδικοῦ μας Παπαϊωάννου. Καὶ ἡ Κυβέλη ἐπιστρέφουσα ἀπὸ τὸν Βόλον θὰ δώσῃ μερικὰς παραστάσεις εἰς τὸ Βασιλικόν, κατὰ τὰς ὁποίας πιθανώτατα νὰ παιχθῇ καὶ τὸ πρὸ πολλοῦ ἀναγγελθὲν νέον ἔργον τοῦ Χόρν «Οἱ νικημένοι».

Ἔτσι οὔτε οἱ Ἀθηναῖοι θὰ μείνουν χωρὶς θέατρον, οὔτε ὀλίγελα κενὴ ἡ θεατρικὴ στήλη τῆς «Χαραυγῆς» ἢ ὁποία κατ' ὄλον τὸν χειμῶνα θὰ ἔχῃ νὰ φιλοξενῇ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ τὰ καυγαδάκια τῶν λογίων μας. Ἀρχίζω ἀπὸ τὸ καυγαδάκι δύο ξένων μετὰ τὴν ἐλπίδα καὶ τὸν ἐγωϊσμόν ὅτι τὴν συνέχειαν καὶ τὸ τέλος θὰ τὰ κάμουν οἱ δικοὶ μας.

### Ο ΣΙΓΚΦΡΙΝΤ ΒΑΓΚΝΕΡ

#### ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΣΤΡΑΟΥΣ

Ἡ καλλιτεχνικὴ ἑφημερίς der Turm ἐδημοσίευσεν σφοδρότατον ἄρθρον τοῦ Σίγκφριντ Βάγκνερ, υἱοῦ τοῦ μεγάλου Βάγκνερ, κατὰ τοῦ Ριχάρδου Στράους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀποσπῶ τὰ ἑξῆς:

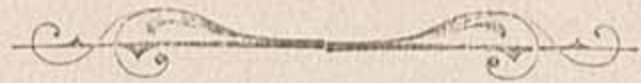
Εἶναι πολὺ λυπηρὸν νὰ βλέπη τις ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ὁ Parsifal θὰ παίζεται εἰς ὅλα τὰ θέατρα τὰ ὁποῖα ἐμολύνθησαν ἀπὸ τὰ ἀπαίσια ἔργα τοῦ Ριχάρδου Στράους, ἐπάνω εἰς τὰς σκηνας ποῦ παρεστάθησαν ἡ ἀηδὴς Σαλώμη καὶ ἡ Ἡλέκτρα ἢ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ παρὰ παρωδία τοῦ Σοφοκλέους καὶ βεβήλωσις τοῦ κλασσικοῦ. Ὁ πατέρας μου θὰ ἐσάλευε μέσα εἰς τὸν τάφον του ἂν ἠδύνατο νὰ μάθῃ τὴν κατάπτωσιν τῆς μουσικῆς ποῦ ἐπέφερον τὰ μελοδράματα τοῦ Ριχάρδου Στράους. Τέχνη εἶνε αὐτὴ ποῦ προσφέρει ὁ Στράους εἰς τὸν λαόν του; Ἡ προσπάθεια τῆς τέχνης νὰ διερμηνεύσῃ τὰ χειρότερα πάθη τῶν ἀνθρώπων, τὴν κλίσιν των εἰς τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ἀσέλγειαν; Ἀπὸ πότε ἡ τέχνη ἔγινε τὸ ἴδιον μετὰ τὴν λάσπη; Δὲν εἶναι μᾶλλον καθήκον τοῦ τεχνίτου νὰ ἐξευγενίσῃ, νὰ ὑψώνεται ὑπεράνω τοῦ ὄχλου; Ἡ «Σαλώμη», ἢ «Ἡλέκτρα» καὶ ὁ ἀξιοθρήνητος «Ἰππότης τῶν ῥόδων» δὲν εἶνε δυνατόν νὰ θεωρηθοῦν ἀλλέως παρὰ ὡς συναισθήσεις τῆς στιγμῆς, ἐ-

πιτυχίαι ἑφήμεροι, ἐπιτυχίαι μιᾶς ἡμέρας, μετὰ μίαν λέξιν κατὰ ὀλίγον διαφέρουν ἀπὸ μεγάλην αἰσχροκέρδειαν. Ὁ συνθέτης κερδοσκοπεῖ ἐπάνω εἰς τὰ πλεόν ἀγενῆ καὶ ταπεινὰ ἔνστικτα τῶν ἀκροατῶν του καὶ τὰ καταχρᾶται διὰ νὰ κερδίσῃ χρήματα...

Ἡ μουσικὴ τοῦ Στράους εἶναι μία κερδοσκοπία ἔνοχος ἀπέναντι τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄν ἔξη ἀκόμη ὁ πατέρας μου θὰ ἐξηγείροτο μετὰ τὴν στεντορείαν του φωνὴν κατὰ τῆς ἀποπλανήσεως καὶ τῆς ἐπισκοπίσεως ταύτης τοῦ ἰδεώδους...

Εἰς τὸ Beyreuth μένομεν πιστοὶ εἰς τὸ ἰδεῶδες, δόξα τῷ Θεῷ. Δὲν ἔχομεν χρήματα εἰς τὸ Ταμεῖον. Ὁ μουσικὸς βεβαίως πρέπει καὶ νὰ ζήσῃ, ἀλλοίμονόν του ὅμως ἂν γίνῃ κερδοσκόπος! κτλ.

Δ. Π.



### ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Ἴταλοὶ φιλέλληνες.

Ὁ κ. Eliseo Brighenti, Ἴταλὸς λόγιος φιλέλληνας, περὶ τοῦ ὁποῖου ἐγίνε λόγος εἰς προηγούμενον φυλλάδιον τῆς «Χαραυγῆς», συνέγραψε θαυμάσιον Λεξικὸν Ἑλληνοἰταλικὸν καὶ Ἰταλοελληνικόν, τὸ ὁποῖον ἐξέδωσεν ἐν Μιλάνῳ ὁ κ. Ulrico Hoepli. Ὁ κ. Brighenti γνωρίζει ἀριστα τὴν γλῶσσάν μας καὶ τὴν γράφει ἐπιστημονικώτατα καὶ τὴν νεωτέραν καὶ τὴν ἀρχαίαν.

Περὶ τῆς ἀξίας τοῦ Λεξικοῦ τούτου τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τίτλον: Eliseo Brighenti, Dottore in Legge, Lettere e Filosofia, DIZIONARIO Greco-moderno - Italiano e Italiano - Greco-moderno, editore Ulrico Hoepli. Milano. L. 12<sup>50</sup>, καὶ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ποκτήσῃ πάντες ὅσοι ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ Ἰταλικά ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ Ἑλληνικά ἀκόμη γράμματα, ἀφήνομεν νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ἐν Κωνσταντινῶν συνεργάτης μας κ. Ν. Σαντοριναῖος ἐν τῇ ἐπιστολῇ του τὴν ὁποίαν ἔγραψε πρὸς τὸν συγγραφέα καὶ τὸν ἐκδότην, οἵτινες τοῦ ἔστειλαν τὸ πολύτιμον ἔργον.

Ἀξιότιμε φίλε κ. E. Brighenti καὶ ἀξιότιμε κ. Ulrico Hoepli,

Χρέος μου πρῶτον νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ἑγκάρδια γιὰ τὴν τιμὴν ποῦ μοῦ κάνατε χαρίζοντάς μου ἓνα σωστὸν ἑθελῶ μετὰ τὸ Λεξικόν σας. Χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ εἰπῶ τὸν ἔπαινον ποῦ πρέπει στὸ βιβλίον σας συμπληρώσεται μοῦ νὰ σημειώσω μετὰ λίγα λόγια τὴν ἐντύπωσιν ποῦ μοῦ κάνει ὅσο τὸ μελετῶ. Εἶναι λεξικὸν μοναδικὸν γιὰ τὸ ὁποῖον χρειάστηκε πολὺς κόπος, μεγάλη παρατηρητικότητα, βαθεῖα ἐξέταση ὅλων τῶν στοιχείων τῆς γλώσσης μας καὶ πρὸ πάντων μεθοδικότης στὴν τάξιν καὶ στὴν ἑκφραση γενικῶς. Ὅλες οἱ λέξεις ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἴσαμε τὴν σημερινή μας γλῶσσα τόσο στίς διαφορὰς τους

μορφές ὅσο καὶ στὰ ποικίλα τοὺς νοήματα εἶναι βαλμένες στὴ σειρά τοὺς ἐκεῖ ποῦ πρέπει. Τὰ γραμματικά σημειώματα ποῦ ἔχετε στὴν ἀρχὴ καθὼς καὶ τὸ πλῆθος τῶν λέξεων τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας ποῦ σημειώνετε μὲ τὶς τοπικὲς τοὺς παραλλαγές καὶ τὰ νοήματα κάνουνε τὸ βιβλίον σας ὄχι μόνον ὠφελιμώτατο γιὰ τοὺς συμπατριώτες σας ποῦ σπουδάζουν ἑλληνικὰ ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητο γιὰ κάθε Ἑλληνα ποῦ θέλει νὰ ἔχη ἓνα Λεξικὸ ἀληθινὸ τῆς ἀληθινῆς λαλιᾶς τῶν πατέρων του.

Λυποῦμαι πολὺ ποῦ γενικὰ τὸ βιβλίον σας στὴ σύνταξη καὶ ἔκδοσιν, εἶναι πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ ὅτι γίνεται γιὰ τὴν ὥρα στὴν πατρίδα μας γιὰ τὴ διάδοσιν τῶν Ἀληθινῶν Γραμμάτων καὶ χαίρωντας γιὰ τὶς πνευματικὲς ἀπολαύσεις ποῦ δοκιμάζει τὸ πολυμαθέστατο καὶ εὐγενικὸ Ἔθνος σας ἔχοντας ἐργάτες ποῦ θυσιάζονται γιὰ τὴ διάδοσιν τοῦ ὠραίου ὡς τὴν Εὐγενεία σας, Σᾶς εὐχομαι ἐγκάρδια καὶ καλύτερα καὶ σᾶς σφίγγω ἀδελφικὰ τὸ χέρι.

Νίκος Σαντοριναῖος

## ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ—ΘΕΑΤΡΟΝ

### Ἡ νεότης τοῦ Τολστόη

Ἡ Grande Revue δημοσιεύει ἀνεκδότους ἐπιστολάς τοῦ Λέοντος Τολστόη. Ἴδου μικρὰ ἀποσπάσματα ἐξ αὐτῶν.

Πρὸς τὸν κόμητα

Σέργιον Τολστόη (τὸν ἀδελφόν του).

Πέτερσβουργ, 13 Φεβρουαρίου 1848.

Σοῦ γράφω τὸ γράμμα αὐτὸ ἀπὸ τὸ Πέτερσβουργ, ὅπου ἔχω ὄρεξιν νὰ κατοικῶ διὰ πάντοτε... Ἀπεφάσισα νὰ ὑποστῶ ἐδῶ τὰς ἐξετάσεις μου καὶ νὰ εἰσέλθω κατόπιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς διοικήσεως ἐν ἣ περιπτώσει δὲν δώσω ἐξετάσεις (ὅλα ἢμποροῦν νὰ συμβοῦν), θὰ ἐπιδιώξω τὸ ἴδιον στάδιον, ἐλεύθερος νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν 14ην τάξιν. Ἐν ὀλίγοις ὀφείλω νὰ σοῦ πῶ ὅτι ἡ ζωὴ εἰς τὸ Πέτερσβουργ ἀσκεῖ ἐπάνω μου μεγάλην καὶ ἀγαθὴν ἐπίδρασιν· μὲ συνειθίζει στὴν ἐνέργεια καὶ ἀναπληρώνει τὴν ἀτομικὴν διακανόνισιν τῆς ζωῆς μου. Ἐδῶ ἀναγκάζεται κανεὶς νὰ ἐργάζεται χωρὶς νὰ τὸ θέλη· ὅλος ὁ κόσμος εἶναι ἀπησχολημένος, περίφροντις, καὶ σπανίως θὰ εὔρησ ἄνθρωπον ποῦ νὰ σὲ συντροφεύῃ εἰς τὸ νὰ διάγῃς ζωὴν παραλυμένην· εἶναι λοιπὸν ἀδύνατον μόνος μου νὰ διάγω τοιαύτην ζωὴν.

Εἶμαι ἐντελῶς βέβαιος τώρα ὅτι δὲν ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ ζῆ μὲ συλλογισμοὺς καὶ μὲ τὴν φιλοσοφίαν· πρέπει νὰ περνᾷ μιὰ ζωὴ θετικὴ, τούτεστι νὰ εἶναι ἄνθρωπος πρακτικὸς.

Πέτερσβουργ, 1 Μαΐου 1848.

Ἦρξις νὰ δίδω τὰς ἐξετάσεις μου· ὑπέστην δύο ἐξ αὐτῶν ἐπιτυχῶς· ἀλλὰ τώρα ἢλλαξα γνώμην καὶ θέλω νὰ εἰσαχθῶ ὡς ὑπαξιωματικὸς εἰς

τὴν φρουρὰν τοῦ ἱππικοῦ. Ντρέπομαι ποῦ σοῦ τὰ γράφω αὐτὰ ὅλα, διότι γνωρίζω πόσο μὲ ἀγαπᾷς καὶ πόσῃν λύπῃν σοῦ προξενοῦν αἱ ἀνοησίαι μου.

Θεοῦ θέλοντος, θὰ μεταβάλλωμαι καὶ μίαν ἡμέραν θὰ γίνω πρακτικὸς ἄνθρωπος. Ἐχω μεγάλας ἐλπίδας εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν· θὰ μὲ συνειθίσῃ εἰς τὴν πρακτικὴν ζωὴν καὶ ἐκὼν-ἄκων, θὰ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ὑπηρετήσω μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀξιωματικοῦ.

Τυφλίς, 23 Δεκεμβρίου 1851

Αὐτὰς τὰς ἡμέρας πρέπει νὰ ἔρχεται ἡ τόσον ἀνυπομόνως ἀναμενομένη διαταγὴ τοῦ διορισμοῦ μου ὡς ὑπαξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὴν 4ην πυροβολορχίαν. Θὰ ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ παραστῶ εἰς τὴν παρέλασιν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ νὰ τοὺς ἀκολουθήσω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ τώρα, ὅταν περιπατῶ εἰς τοὺς δρόμους, τυλιγμένος μέσα στὸ ἐπανωφόρι μου ἀγορασμένο ἀπὸ τοῦ Χάρμερ, καὶ σκεπασμένος μὲ τὸ κλακ καπέλλο μου τῶν δέκα ρουβλίων, παρὰ τὴν ἀξιοπρέπειάν μου μὲ τὴν στολὴν αὐτήν, τόσον ἔχω συνειθίσει εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ φορέσω ἐντὸς ὀλίγου τὴν ὁμοίομορφον στρατιωτικὴν στολὴν, ὥστε ἀκουσίως μου τὸ δεξιὸν χέρι σηκώνεται διὰ νὰ καταβιβάσῃ τὰ ἐλατήρια τοῦ καπέλλου μου.

Ἐν τούτοις, ἂν ἡ ἐπιθυμία μου πραγματοποιηθῇ, θὰ ἀναχωρήσω τὴν ἰδίαν ἡμέραν τοῦ διορισμοῦ μου εἰς Σταρόγκλαδα, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κατ' ἐπιθεῖαν εἰς τὴν ἔξοχὴν, ὅπου θὰ περιβληθῶ τὸ *τουλούπι* ἢ τὴν *τοερνιέσκα* καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὸ κανόνι μου, θὰ βάλω ὅλα μου τὰ δυνατὰ διὰ νὰ συντελέσω εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν ἀτιδιάστων καὶ αἰμοβόρων ἀσιανῶν.

### Ἰταλικὰ Γράμματα.

Ὁ κ. Alberto Lombroso μᾶς παρέχει μίαν εὐρείαν αἰσθηματικὴν συνεισφορὰν εἰς τὸν διεθνή ὀρίζοντα μὲ τὴν *Miscellanea Carducciana*.

Εἶναι ἓνας τόμος ἀφιερωμένος εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Καρδούτσι. Ὁ κ. Bened. Croce, εἰς ἓνα μεγάλον πρόλογον, ἐνδιατρίβει ἐπὶ τοῦ «διεθνοῦς» χαρακτήρος τοῦ ποιητοῦ τῶν «Βαρβάρων Ὁδῶν». Εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ μᾶλλον ἐνδιαφέρων χαρακτήρ τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ὁποῖου ὁ λυρισμὸς ἐτρέφετο συνεχῶς μὲ πνευματώδη στοιχεῖα μιᾶς ἰδέας ἣτις ἐπεκαλεῖτο τὸ ἠρωϊκὸν δικαίωμα του εἰς τὴν ζωὴν.

Ὁ κ. Λουμπρόζο ποῦ διευθύνει τὴν *Ναπολεόντιον Ἐπιθεώρησιν* γαλλιστὶ ἐκδιδομένην καὶ τὴν *Ἐπιθεώρησιν τῆς Ρώμης* ἰταλιστὶ, φαίνεται ἐμψυχωμένος ἀπὸ μεγάλας διεθνεῖς καὶ φυλετικὰς ἐμπνεύσεις. Ἡ συνεισφορὰ του εἰς ἱστορικὰς μελέτας, πάντοτε ἐπιφυλακτικὴ ἀλλ' ἀφθονωτάτη, ἀναφέρεται τὴν φορὰν αὐτὴν λίαν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἑνὸς ποιητοῦ ὅστις θὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸ μέλλον — κατὰ μέρος καὶ αἰσθητικὴ ἐπιφύλαξις — τὴν σύνθεσιν τοῦ ἰταλικοῦ τούτου πνεύματος, τοῦ στασιαστι-

κοῦ, ὀρμητικοῦ καὶ ἀγρίου, κυριευμένου ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου καὶ προγονικοῦ μεγαλείου ὅπως ἀνακαινισθῆ.

— Ὡς συμβολὴν ἐπίσης πρὸς τὴν διεθνῆ φιλολογικὴν πρόοδον δυνάμεθα ἴσως νὰ θεωρήσωμεν καὶ τὴν μέλλουσαν νὰ ἐμφανισθῆ πολυτελεστάτην ἔκδοσιν τῆς *Νέας Ζωῆς* τοῦ Δάντη, εἰκονογραφημένην. Ἡ πρώτη «προοραφηλική» ἔκδοσις τῆς *Νέας Ζωῆς* εἶχε γίνῃ πρὸ τινων ἔτων, ἀλλ' ἡ παροῦσα θὰ εἶναι πολὺ ἀνωτέρα ἐκείνης.

### Τὸ ἔργον τοῦ André Chénier.

Ἐξεδόθη ἄρτιος ὁ δεύτερος τόμος τῶν Ἐργων τοῦ ANDRÉ CHÉNIER κατὰ τὰ χειρόγραφα του, ὑπὸ τοῦ PAUL DIMOFF : Ποιήματα, Ὑμνοι, Θέατρον. Ἡ ἔκδοσις αὕτη ἔχει γίνῃ μετὰ τὴν εἰλικρινεστέραν φροντίδα, τὰ ἀποσπάσματα τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ ἔχουν συμπληρωθῆ εἰς τὴν ἀληθινὴν των θέσιν, καὶ οὕτω δυνάμεθα τῶρα καλῶτερον νὰ λάβωμεν ἰδέαν τοῦ ἔργου τὸ ὅποιον ὠνειρεύετο ν' ἀποτελειώσῃ ὁ Σενιέ. Αἱ σημειώσεις μᾶς δεικνύουσιν ἐπίσης μετὰ ποίας μελέτας καὶ μετὰ ποίαν πολυμάθειαν ὁ ποιητὴς ἔτρεφε τὸ πνεῦμά του.

Εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ τόμου τούτου καὶ τοῦ ἀκολούθου, ὁ κ. Ντιμόφ δὲν παρεδέχθη τὴν κατάταξιν πού ἔχει κάμει ὁ Γαβριὴλ Σενιέ. Ἐπροτίμησε νὰ θέσῃ πλησίον τῶν Ἰάμβων τὰ σατυρικά τεμάχια καὶ νὰ φέρῃ κατόπιν ὅλων τῶν ἄλλων τὰς Διαφόρους ποιήσεις.

Ἡ ἔκδοσις αὕτη ἢ τόσον ἀκριβῶς ταξινομηθεῖσα κατὰ τὰ χειρόγραφα τοῦ ἰδίου Σενιέ, θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς κριτικοὺς καὶ εἰς τοὺς ποιητὰς νὰ τὸν μελετήσουν σοφώτερον.

### Ὁ «Νέος Θεός».

Εἶναι ὁ τίτλος τῆς τετραπράκτου τραγωδίας πού ἔγραψε πρὸ μηνὸς περίπου ὁ Ferd. Herold εἰς στίχους φωτεινοὺς, ἀρμονικοὺς καὶ ἀπλοῦς. Πότε δημιουργῶν καὶ πότε μεταφράζων ὁ κ. Herold ἔκαμε, κατὰ τὰς «Βακχίδας», τοῦ Εὐριπίδου μίαν τραγωδίαν νέαν.

Τὸ ἔργον τοῦ Εὐριπίδου ἀρχίζει ἀπὸ τὴν γ' σκηνὴν τῆς β' πράξεως τοῦ κ. Herold, ὅστις ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς τοῦ ἔργου. Εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὅπου ὀμιλοῦν περὶ «γαλλικῆς ἀναγεννήσεως», περὶ ἑλληνολατινικῆς μορφώσεως καὶ ὅπου ἀριθμοῦνται περισσότεροι κριτικοὶ ἀπὸ δημιουργοὺς, τὸ ἔργον αὐτὸ ἀνταποκρίνεται τελείως πρὸς τὰς ἀνωτέρω προσπαθείας.

Τὸ «ὦ μάκαρ, ὅστις...», τοῦ Ἑλληνος τραγικοῦ ἔχει ἀποδοθῆ ἐπιτυχῶς ὡς ἐξῆς : «Χαρὰ σ' ἐκείνον πού γνωρίζει τὰ μυστήρια τῶν θεῶν, πού ἡ ψυχὴ του εἶναι καθαρὴ, καὶ ἡ ζωὴ του εἶναι ἀπλὴ καὶ ὠραία κτλ.,»

### Ὁ Ροῖδης

Ὁ καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰς τὸ Ἑθν. Πανεπιστήμιον κ. Ἀνδρεάδης, ἔγραψε τὴν βιογραφίαν τοῦ μακαρίτου Ἐμμ. Τοῖδου, ἣτις προτάσσεται εἰς τὰ ἐκδιδόμενα ἅπαντά του. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης, συγγενὴς τοῦ Ροῖδου, ἐγνώριζε καλῶς τὸν βίον τοῦ συγγραφέως τῶν Εἰδώλων, κατῳρθωσε δὲ καὶ

νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν μητέρα του χρησιμώτατα διὰ τὴν βιογραφίαν ἔγγραφα. Ὁ Ροῖδης μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην βιογραφίαν μᾶς παρουσιάζεται ὅλος διόλου νέος ἄνθρωπος : ἄνθρωπος τοῦ σαλονιοῦ, περιζήτητος εἰς τὰς συναναστροφάς, γνωρίζων νὰ διασκεδάσῃ, ἐξοδεύων μεγάλα ποσὰ διὰ μίαν ἐρωτικὴν του ἰδιοτροπίαν, ὀπλομάχος, ἀναμιγνύμενος εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ εἰς ἄλλα ζητήματα ἀνεξάρτητα τῆς λογοτεχνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεδόθη εἰδικώτερον.



## ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«Πινακοθήκη». Ἐξεδόθη τὸ 128 τεῦχος τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, μετὰ ἕλην ἐκλεκτὴν καὶ ὠραιότητα εἰκόνας. Περιεχόμενα :

Θ. Γκωτιέ.—Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Μιλήτου.—Ἡ ἐν Βενετίᾳ Ἀκαδημία τῶν Ὁραίων τεχνῶν.—Ὁ τάφος τοῦ Λεονάρδου Δαβίντση.—Θεατρικὴ ἐπιθεώρησις κτλ.

«GRAECIA».—Εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15ης Ὀκτωβρίου δημοσιεύονται : Βιογραφικὰ σημειώματα τοῦ Γερασίου Μαρκοῦ μετὰ τὴν εἰκόνα του, μεταφράσεις διηγημάτων τοῦ Βλαχογιάννη καὶ Ἐφταλιώτη, μεταφράσεις τοῦ «Τάφου», τοῦ Παλαμᾶ ὑπὸ Ἐ. Κλεμάν, μεταφρ. τῆς «Ξανθοῦλας», τοῦ Σολωμοῦ ὑπὸ Φ. Λεμπέσκ κτλ.

«Αἰολικός Ἀστὴρ». Κυκλοφορεῖ κατ' αὐτὰς τὸ 30<sup>ον</sup> φυλλ. τοῦ καλλίστου τούτου περιοδικοῦ τῶν Κυθωγιῶν μετὰ ὠραίας εἰκόνας καὶ μετὰ ἐκλεκτὰ περιεχόμενα, τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι : Αἱ παιδαγωγικαὶ ἰδέαι τοῦ Καντίου, Ἰ. Ὀλυμπίου.—Ἡ κομωδία παρ' Ἑλλήσι, Β. Βασιλειάδου.—Στὸν ἀστὴρα τῆς Αἰολίδος.—Ἡ μαύρη καρδιά, διήγημα Ἀλιστράτου κτλ. κτλ.

«Μηνιαία Εἰκονογραφημένη Ἀτλαντίς». Περιεχόμενα : Ἐπιθεώρησις τῶν γεγονότων τοῦ Μηνός.—Ἐντυπώσεις περιηγητοῦ ἐκ Τριπολίτιδος.—Ἀπὸ τὴν Κινεζικὴν Ἐπανάστασιν.—Ἀθλητικὴ Ζωή.—Ὁ «Ἀβέρωφ» εἰς τὴν Πατρίδα του.—Μυτιλήνη, ἡ Βασιλὶς τοῦ Αἰγαίου κτλ. Τὸ τεῦχος τοῦτο κοσμοῦσι 45 φωτοτυπικαὶ εἰκόνες. Ἀποστέλλεται ἐν τεῦχος δωρεάν. Διεύθυνσις :

«Atlantis» P. O. Station E.,  
New York, U. S. A.

Ἀντιπρόσωπος τῆς «Χαραυγῆς» ἐν Αἰγύπτῳ διωρίσθη ὁ κ. Κωνστ. Πιτῆς μετὰ τοῦ ὁποίου παρακαλοῦνται ὅπως συνεννοοῦνται οἱ ἐκεῖ συνδρομηταὶ μας.

Μόνος ἀντιπρόσωπός μας ἐν Κων)πόλει ὁ κ. Νίκος Καστρινός, Galata Poste Russe.

Ἀγορὰ καὶ πώλησις γραμματοσήμων καὶ συλλογῶν οἰασδῆποτε ἀξίας. D. Demetriades.

12 Rue Fagon Paris 13m.

Υπεύθυνος : Μ. Σ. Βάλλης.